

Läroarutbildningen
Examensarbete
Hösten 2004

SPRÅKLIG MÅNGFALD - ett verktyg i specialpedagogiken i grundskola och i särskola

**Handledare:
Elisabet Radeklev**

**Författare:
Annika Davidson
Mirjam Wallin**

SPRÅKLIG MÅNGFALD - ett verktyg i specialpedagogiken i grundskolan och i särskolan

Abstract

En lärares uppdrag innebär att man ska utgå från varje enskild elevs förutsättningar. Vår stora utmaning är att hitta olika inlärningsstrategier som utgår från varje elevs starka sida och bygger vidare därifrån. Syftet med detta arbete är att ta reda på om specialpedagoger/speciallärare ser något samband mellan specialpedagogik och språklig mångfald. Vi vill även ta reda på om de använder sig av språklig mångfald i sin undervisning. I vår teoridel tar vi upp några forskares perspektiv på lärande, läroplanen för grundskola och särskola, specialpedagogikens historia och vad specialpedagogik och språklig mångfald är. För att belysa vikten av olika inlärningsstrategier utgår vi från Gardners teori om att människan har åtta eventuellt nio intelligenser. Därefter beskriver vi Bifrost – och Reggio Emilia pedagogiken som är två pedagogiska metoder som utgår från att sätta eleven i centrum. Vi avslutar med hur hjärnan fungerar vid inläring för att få en förståelse för att alla våra sinnen har en koppling till varandra.

Undersökningen bygger på kvalitativa intervjuer med tolv specialpedagoger/speciallärare som arbetar inom ett begränsat geografiskt område. Alla respondenterna arbetar/har arbetat med elever i ålder 0-12 år.

Resultatet visar att respondenterna ser ett samband mellan specialpedagogik och språklig mångfald. Det visar även att respondenterna har svårt att se att de använder sig av språklig mångfald ute på fältet.

Ämnesord: språklig mångfald, specialpedagogik, särskola, grundskola, individanpassat lärande, Gardners olika intelligenser, lustfyllt lärande.

INNEHÅLL

1 Inledning	5
1.1 Bakgrund.....	5
1.2 Syfte och disposition.....	8
2 Teoridel	9
2.1 Forskarteorier om lärandemiljö och socialt samspel.....	9
2.2 Olika perspektiv på lärande.....	10
2.3 Grundskolan och särskolans läroplaner.....	11
2.4 Specialpedagogik.....	12
2.5 Howard Gardner.....	14
2.6 Språklig mångfald.....	17
2.7 Bifrost.....	18
2.8 Reggio Emilia.....	19
2.9 Hur fungerar hjärnan vid inlärning.....	20
3 Problemprecisering	22
4 Metoddel	22
4.1 Tillvägagångssätt och bearbetning.....	23
4.2 Urval och undersökningsgrupp.....	24
4.3 Metodbeskrivning.....	25
5 Resultat och analys	26
5.1 Specialpedagogik.....	26
5.2 Språklig mångfald.....	28
5.3 Skillnad i att arbeta med språklig mångfald i grundskola jämfört med i särskola.....	30
5.4 Samband mellan specialpedagogik och språklig mångfald.....	31
6. Diskussion	33
6.1 Specialpedagogik.....	34

6.2 Språklig mångfald och vikten av att man arbetar i arbetslag.....	36
6.3 Skillnad i att arbeta med språklig mångfald i grundskola jämfört med i särskola.....	38
6.4 Samband mellan specialpedagogik och språklig mångfald	38
6.5 Metoddiskussion.....	39
7. Sammanfattning.....	40
Slutord.....	43
Referenser.....	44
Bilagor.....	47

1 Inledning

Enligt Lpo-94 (1998) ska vi som lärare utgå från varje elevs individuella förutsättningar och behov. Det är viktigt att vara medveten om att varje elev har egna erfarenheter och eget tänkande. Därför måste vi anstränga oss för att hitta eleven där han/hon befinner sig och utgå från det. Skolan har ett ansvar för elevernas utveckling och detta ska kunna förverkligas genom en varierad och individuellt anpassad undervisning och arbetsform.

1.1 Bakgrund

Språklig mångfald i skolan var något som vi fastnade för när vi läste kursen ”Språkets mångfald” i AU1 och vidare i våra inriktningar. Där fick vi en inblick i hur man kan bearbeta ämnen i skolan med hjälp av bild, drama, musik med mera. Den litteratur vi läste inspirerade oss och gav oss mersmak för att använda språklig mångfald i skolan. Litteraturen bestod av böcker med olika praktiska tips på hur man kan arbeta med ämnen i skolan såsom Björkvolds *Skölpaddans sång* (1991), Hägglund & Fredins *Dramabok* (1993) och Rottböll & Mildes *Hallå, tala berätta, rappa* (2000) med flera. Eftersom vi blev inspirerade av kurserna och av litteraturen bestämde vi oss redan då för att skriva om språklig mångfald i vår C-uppsats. När vi sedan läste specialiseringen ”Pedagogisk mångfald”, hittade vi en infallsvinkel som tilltalade oss och som är en av huvuduppgifterna inom specialpedagogiken nämligen att eleven ska vara i centrum och bemötas utifrån hans/hennes förutsättningar och behov. Vi fick även en inblick i specialpedagogikens historia, vilket vi kommer att belysa lite i teoridelen, och en djupare insikt i vad specialpedagogik är. Kursen gav oss en bekräftelse på hur viktigt det är att använda sig av språklig mångfald för att kunna möta alla elever. Både i litteraturen och på fältet har vi sett ett samband mellan att använda språklig mångfald i klassrummet och i specialpedagogik. Specialpedagogik går ut på att hitta vägar till kunskap för olika elever med olika behov (Persson, 2001).

För oss är det viktigt att det finns en skolform för alla elever och en viktig skolform idag är särskolan. I särskolan är målet att eleverna så långt det är möjligt ska kunna ta tillvara samma kunskaper som elever i grundskolan. Urvalet av kunskap måste däremot urskiljas med utgångspunkt från den enskilde elevens förutsättningar och behov. För att klara av det måste man individualisera och det ansvaret ligger på läraren. För att individualisera på ett bra sätt

måste man ha kunskap om vilka inlärningsstrategier det finns. I särskolan är målen individuella och anpassade efter varje enskild elev (Skolöverstyrelsen, 1991). Vi vill i detta arbete belysa både grundskolans och särskolans synsätt på specialpedagogik och språklig mångfald. Språklig mångfald är för oss ett verktyg som vi kan använda i vårt pedagogiska arbete, att nå alla elever. Detta bekräftar även Björkvold vilket vi tar upp i teoridelen. Vi har under vår lärarutbildning varit ute på VFU, verksamhetsförlagd utbildning, och observerat att specialpedagoger/speciallärare använder sig av språklig mångfald för att finna eleven där han/hon befinner sig. Specialpedagoger/speciallärare på fältet utgår från att det ska vara roligt att lära sig, något vi kommer att bekräfta i teoridelen och de anpassar undervisningen utifrån varje elevs förutsättningar.

I vår tolkning av "Språklig mångfald" utgår vi från Lpo-94 (1998), Barnkonventionen (1999) och Salamancadeklarationen (1999) där det står att alla barn är olika. Är man olika innebär detta att man har olika utgångspunkter i livet. Vi som lärare har ett ansvar som innebär att vi måste anstränga oss för att få elevernas uppmärksamhet och deras intresse. Detta betyder att vi måste vara flexibla när vi introducerar ett nytt ämne, och vi måste våga använda oss av olika former av undervisning. Jon-Roar Björkvold skriver i sin bok "Den musiska människan" (1991) att nycklarna till kunskap går igenom musik, dans, humor, litteratur som berör, teater och skapande lek med färg och form. Det vi menar med "språklig mångfald" är att man använder de olika formerna för att möta alla elever. Vi vill därför peka på Björkvold som säger att vi redan som foster upplever musik, rörelse, rytm och är redan då en musisk människa. Vad innebär det? Ordet *musisk* kommer ursprungligen från den grekiska mytologin. Muserna var gudomliga väsen som lovsjöng skapelsen. Björkvold beskriver människan som en kreativt skapande person, som har förmågan att leva sitt liv som en helhet. Vi är alltså musiska människor. Ju mer vi delar in vårt liv i kategorier, fack, ämnen och så vidare, desto svårare har vi att förbli musiska människor. Helhetssynen försvinner och vi tänker på ett musikaliskt vuxet sätt. I barnens värld uppstår alltid spontansånger utifrån vad de håller på med (t.ex. gungar eller leker med bilar, dockor). Barnet, sången och det dom aktiverar sig med är en helhet. Det vi som vuxna ofta gör är att vi vill ta reda på vad de sjunger, om sången hör ihop med det de gör (s.11-13).

Vi som skriver detta arbete har arbetat med barn och vuxna i många år innan vi tog steget att läsa på lärarhögskolan. Det vi har gemensamt är att vi anser att vår största utmaning som lärare är att hitta sätt för att nå alla elever. Detta tror vi att vi kan göra genom att använda oss av språklig mångfald.

Vårt uppdrag och ansvar som lärare står oerhört tydligt i Lpo-94 (1998):

Undervisningen skall anpassas efter varje elevs förutsättningar och behov. Den ska med utgångspunkt i elevernas bakgrund, tidigare erfarenheter, språk och kunskaper främja elevernas fortsatta lärande och kunskapsutveckling (Lpo -94, 1998: 6).

Skolan har ett särskilt ansvar för de elever som av olika anledningar har svårigheter att nå målen för utbildningen. Därför kan undervisningen aldrig utformas lika för alla (Lpo -94, 1998: 6).

Skolan skall främja elevernas harmoniska utveckling. Utforskande, nyfikenhet och lust att lära skall utgöra en grund för undervisningen. Lärarna skall sträva efter att i undervisningen balansera och integrera kunskaper i sina former (Lpo -94, 1998: 8).

Kunskap är inget entydigt begrepp. Kunskap kommer till uttryck i olika former – såsom fakta, förståelse, färdighet och förtrogenhet – som förutsätter och samspelar med varandra. Skolans arbete måste inriktas på att ge utrymme för olika kunskapsformer och att skapa ett lärande där dessa former balanseras och blir en helhet (Lpo -94, 1998: 8).

Barnkonventionens artikel 29 syftar till att bl.a.:

- a) utveckla barnets fulla möjligheter i fråga om personlighet, anlag och fysisk och psykisk förmåga; (skolverket, 1999: 76).

I Salamanca- Deklarationen står det:

2) Vi tror och deklarerar att

- varje barn har en grundläggande rätt till undervisning och måste få en möjlighet att uppnå och bibehålla en acceptabel skolningsnivå,
- varje barn har unika egenskaper, intressen, fallenheter och inlärningsbehov,
- utbildningssystemen skall utformas och utbildningsprogrammen genomföras på sådant sätt att den breda mångfalden av dessa egenskaper och behov tillvaratas,
- elever med behov av särskilt stöd måste ha tillgång till ordinarie skolor som skall tillgodose dem inom en pedagogik som sätter barnet i centrum och som kan tillgodose dessa behov,

- ordinarie skolor med denna integrationsinriktning är det effektivaste sättet att bekämpa diskriminerande attityder, att skapa en välkomnande närmiljö, att bygga upp ett integrerat samhälle och att åstadkomma skolundervisning för alla; dessutom ger de flertalet barn en funktionsduglig utbildning och förbättrar kostnadseffektiviteten och – slutligen – hela utbildningssystemet (skolverket, 1999: 12).

1.2 Syfte och disposition

Utifrån vår erfarenhet från fältet och den litteratur vi läst om språklig mångfald och om specialpedagogik, som vi senare kommer att styrka i teoridelen, är vårt syfte med detta arbete att ta reda på om specialpedagoger/speciellärare som arbetar med elever i ålder 0-12 år ser något samband mellan specialpedagogik och språklig mångfald. Vi vill även ta reda på om de själva ser att de använder sig av språklig mångfald.

Uppsatsens fortsatta disposition inleds med en teoridel (kap.2). Därefter belyser vi Vygotskij och Piagets forskning kring lärandemiljö och socialt samspel (kap.2.1). Vi fortsätter med att beskriva olika perspektiv på lärande (kap.2.2). Teorikapitlet fortsätter med en genomgång av specialpedagogikens historik och en beskrivning av specialpedagogikens huvuduppgifter (kap.2.3). Vi fortsätter med Howard Gardner och en beskrivning av hans teorier om att människan har idag minst åtta eventuellt nio olika intelligenser (kap.2.4). I kapitlet skriver vi även om hur viktigt Howard Gardner tycker det är med språklig mångfald och det beskriver han genom att ge förslag på hur man som lärare på olika sätt kan introducera ett ämne. För att ge ett förtydligande till vad språklig mångfald är utgår vi sedan från Jon-Roar Björkvolds tankar kring språklig mångfald (kap.2.5). Därefter har vi valt att belysa två olika pedagogiker, Bifrostpedagogiken (kap.2.6) och Reggio Emiliapedagogiken (kap.2.7), där lärarna utgår från elevens förutsättningar och behov. Vi avslutar teoridelen med en kort beskrivning om hur människans hjärna fungerar vid inläring (kap.2.8). Efter teoridelen fortsätter vi med problemprecisering (kap.3) och sedan beskriver vi vår metoddel (kap.4) och tillvägagångssätt och bearbetning (kap.4.1). Vi skriver sedan om hur vi valt vår undersökningsgrupp och varför vi valt dem (kap.4.2). Efter det tar vi upp vilken vetenskaplig utgångspunkt vi valt, det vill säga metodbeskrivningen (kap.4.3). Därefter kommer vår resultatdel (kap.5). Där vi redovisar och analyserar de svar vi fått i vår undersökning. Arbetet avslutas med diskussion och sammanfattning.

2. Teoridel

Under litteraturgenomgången börjar vi med att gå in mer utförligt på några forskares teorier som belyser vikten av språklig mångfald. Detta för att styrka våra egna tankar och teorier kring lärandet. Vi vill också visa hur oerhört viktigt det är att man som lärare anstränger sig för att hitta rätt inlärningskanal för varje elev. Vi utgår därefter från Gardners teorier om de åtta eventuellt nio intelligenserna. Trots att det finns en del kritik mot Gardners teorier om att de inte är vetenskapligt förankrade har vi medvetet valt att fördjupa oss i dem. Vi tycker att hans tankar och idéer bygger på att se individen och att man som lärare ska utgå från det som barnet är bra på. Därefter beskriver vi Bifrostpedagogiken som är ett exempel på hur man kan arbeta tematiskt, men ändå följa läroplaner, och framför allt använda sin kreativitet. Vi vill även lyfta fram Loris Malaguzzis tankar om att barn har hundra språk och berövas de nittionio och är utgångspunkten för Reggio Emilia pedagogiken. Den uppmuntrar till nyfikenhet och utgår från att barnen är forskare som ska uppleva och utforska sin omvärld. Avslutningsvis, för att vi ska få en förståelse för varför man ska använda sig av olika inlärningsstilar, gör vi en schematisk beskrivning av hur hjärnan fungerar vid inläring.

2.1 Forskarteori om lärandemiljö och socialt samspel

Vi har valt att utgå från Jean Piaget (1896-1982) och Lev S Vygotskij (1896-1934) som är två forskare som har forskat kring vilken betydelse miljön har för lärandet och kring vilka situationer som barn lär bäst. Båda hävdar att barn lär av varandra, men Piaget lyfter fram att barn lär av barn för att de befinner sig på samma nivå och ”pratar samma språk”. Han säger även att det som stimulerar lärandet mest är att man kommunicerar med varandra. Piaget menar att när barnet upplever att det i ett samtal finns olika åsikter, tvingas barnet att ”ta en annans perspektiv”. Detta kallar Piaget för decentrering och det tvingar barnet att lära sig mer för att underbygga sina åsikter (Williams, 2000: 20). Här kan vi som lärare visa eleverna olika strategier för att de ska kunna uttrycka sina åsikter och tankar. Piaget använder sig av många olika begrepp och två av dem är assimilation och ackommodation. Assimilation innebär att vi inte lär oss något nytt, utan anpassar kunskap till det vi redan känner till. Ackommodation innebär att vi anpassar oss och är öppna för att ta in och använda ny kunskap. Vi håller med Piaget om att en lärares största utmaning är att anpassa

undervisningen efter eleven. Läraren har ett ansvar att väcka nyfikenhet och vara aktiv i sin relation med eleverna. Eleverna måste få lära sig i sin egen takt (Maltén 2002: 73-74).

Allt som händer mellan barn bidrar till barnets utveckling och förändring hävdar Vygotskij. ”Vygotskij menar att socialt samspel är den viktigaste drivkraften i barns utveckling och utgår från att lärandet styr utvecklingen” (Williams, 2000: 22). Enligt Vygotskij agerar människan utifrån två processer. Den ena är den interpsykologiska (kommunikation mellan människor) processen och det är den som västvärlden kallar för social process, det vill säga externa och ömsesidiga. Den andra kallar han för den intrapsykologiska (tänkande) processen. Den ses i västvärlden som kognitiva processer, det vill säga inre och individuella processer. Vygotskij menar att barn lär mest och bäst av barn som är äldre och som kan mer om det aktuella området. Barnen imiterar varandra och i den processen utvecklas de.

Det som skiljer Piaget och Vygotskij åt är att Piaget menar att barn måste vara ganska överens om en sak för att lärande ska ske medan Vygotskij menar att lärande sker i de situationer då barnen inte är överens, utan framför olika åsikter och tankar. Det som är gemensamt för båda och som vi håller med om är att de lyfter fram hur viktigt det är att samarbeta och att ge barnen förutsättningar för ett lustfyllt lärande (Williams, 2000: 22-23).

2.2 Olika perspektiv på lärande

Det finns en mängd olika teorier om och perspektiv på lärande och vi har valt att belysa tre av dem. Dessa tre olika perspektiv visar på hur människan på olika sätt tar till sig kunskap. Detta bekräftar vår egen teori om vikten av att få rätt förutsättningar för lärande. Det första är *kognitivt/konstruktivistiskt perspektiv* på lärande som betonar vikten av begreppsförståelse och av att hela tiden lära nytt. Piagets kunskapsteori är konstruktivistisk och innebär att man utgår från att kunskap är något man konstruerar utifrån sina upplevelser och erfarenheter (Williams, 2000: 26-27). Människan utvecklas genom att bearbeta det hon upplever och personlig utveckling kommer inifrån (Maltén 2002: 151). Det finns även forskning som utgår från ett *sociokognitivt/social konstruktivistiskt perspektiv*. Reggio Emiliias pedagogik är kopplad till det social konstruktivistiska perspektivet och ”med det menas att man ser kunskap som något som skapats i ett samspel, i dialog mellan människor och hennes omvärld” (Jonstoj, & Tolgraven, 2001: 29). I forskningen kring det sociokognitiva/social konstruktivistiska

perspektivet ägnar man sig mycket åt processororienterad inläring. Man använder sig av begreppet ”stötta”, det vill säga att barn lär i samspel med andra till exempel läraren, föräldrarna och kompisarna som kan mer om just det ämnet. ”Den kunnigare parten fungerar alltså som stötta för den andre” (Williams 2000: 28). Det är alltså i samvaro och samspel med andra som barn lär sig och den individuella, personliga utvecklingen blir en effekt av det sociala samspelet. Vidare finns även det *sociokulturella perspektivet* där man ser lärandet som en process och där den sociala kontexten påverkar lärandet. Man utgår från att alla ska ha respekt för varandra och för varandras kunskap. Eleverna lär av läraren och läraren lär av eleverna. ”Ömsesidig undervisning bygger på dialoger och turtagning, där läraren har rollen av att ställa frågor, förklara, sammanfatta och initiera tankar som går vidare mot det okända” (s.30). I ett sociokulturellt perspektiv säger man att kunskap är situerad, det vill säga man lär i de olika situationer man befinner sig i. Man skiljer inte på människa och sammanhang i lärandet, utan det är en process som man ständigt befinner sig. I boken *Barns samlärande en forskningsöversikt* (2000) tolkar författarna Säljös utgångspunkt angående ett sociokulturellt perspektiv som att det viktigaste är att lära sig hur man som individ och grupp tar till sig kunskap och hur man använder den i praktiken (s.32).

2.3 Grundskolan och särskolans läroplaner

Hela läroplanen genomsyras av att man ska utgå från varje elev. Om alla lärare följer detta uppdrag, kan de inte göra annat än ett bra arbete. Vi kan utgå från oss själv och ställa frågan: När lär jag mig bäst, när jag har roligt eller när det är allvar? ”Tyvärr är det också så att 2-3 av eleverna kan vi inte nå i undervisningen beroende på andra faktorer än deras inlärningsstilar. De kan vara störda av sociala och psykologiska faktorer, droger, hjärnsador, hemförhållanden och dylikt” (Boström 2003: 30). För att barn och ungdomar ska få uppleva en skola som väcker nyfikenhet och lust att lära kräver det att vi som lärare utgår från elevernas starka och kreativa sidor. Alla vi som arbetar i skolan måste se, bekräfta och respektera eleverna och tillåta eleverna ha inflytande på undervisningen. Som elev ska man få möjlighet att få gå kvar i den grupp där man känner trygghet och tillhörighet (Skolverket 2001: 9).

Vi vill även belysa särskolans egen läroplan som konkret visar på vikten av språklig mångfald. Särskolan idag är uppdelad på grundsärskola och träningskola. De elever som går

i grundsärskola är elever som har en lindrig utvecklingsstörning. Grundsärskolans mål är att bli medveten om sina förutsättningar, att utveckla vissa färdigheter i matematik och så långt som möjligt få insikt i grundskolans kunskapsområden. Eleverna ska efter sin förmåga lära sig lyssna, läsa och kommunicera. I träningsskolan går de elever som har måttlig till svår utvecklingsstörning och träningsskolans mål är kommunikation och socialt samspel, verklighetsuppfattning, motorik, vardagsaktiviteter och skapande aktiviteter (Lpo -94 1998: 13-14).

2.4 Specialpedagogik

Folkskolan startade 1842 men det var först 1915 som alla barn fick möjlighet att gå i skola. Skolan fick då också skyldighet att undervisa barn med särskilda behov. På 1920-talet skapades en debatt kring detta då inte alla lärare tyckte det var rätt att särskilja barnen, eftersom det kunde skada dem. Istället tyckte de att alla skulle gå i samma klass för att öka mångfalden. Man började diskutera att införa olika grupper, där man delade in barnen i hur pass bra de presterade i skolan. Vilken grupp man skulle tillhöra bestämdes av ansvarig lärare och av en läkare. Detta ledde till isolering och utstötning. 1921 bestämde man att det skulle finnas hjälpundervisning för svagt begåvade barn. Man trodde att familjen och fattigdomen var orsak till att barnet var ”annorlunda” och skiljde därför barnet från familjen för att de skulle få en ny uppfostran. Allt detta för elevens bästa (skolverket, 2001).

Under 1970-talet växte en ny syn på handikapp fram. ”Handikapp ansågs uppstå i mötet mellan omgivningen och individen och dess förutsättningar” (Skolverket 2001: 16). SIA (skolans inre arbete) -utredningen talade om en skola med undervisningssvårigheter, istället för att fokusera på elevens svårigheter och bröt då den traditionella synen. 1986 kom en rapport som framhöll att en ny lärarutbildning skulle betyda att specialundervisningen minskade. Man trodde att hälften av det som specialläraren gjorde skulle läraren med den nya utbildningen ta över. 1988 ville man att specialläraren skulle vara mer konsult och handledare (Skolverket 2001: 13-17). I dag är en av specialpedagogikens huvuduppgifter att ha kunskap om barns olika inlärningsstrategier. Det är oerhört viktigt att låta barnet lära sig i sin egen takt och på sin egen nivå och få stöd från läraren. ”Barn tänker olika men alltid rätt utifrån sina erfarenheter och sitt sätt att tänka” (Kadesjö 2002: 191).

Specialpedagogik är ett omdiskuterat begrepp. Vad är specialpedagogik och finns den för eleven eller läraren? I boken *Perspektiv på specialpedagogik* (2003) säger författaren att "specialpedagogik är pedagogik där den vanliga pedagogiken inte anses räcka till". Bengt Persson bekräftar detta och har en tydlig definition av ämnet specialpedagogik och beskriver den som stöttning till den "vanliga" pedagogiken. "Specialpedagogiken kommer in när elevers olikheter gör att den vanliga pedagogiken inte räcker till." Bengt Persson menar att om man ska hårdra det, skulle man kunna säga att om pedagogiken i skolan var riktigt bra skulle inte specialpedagogiken behövas.

([http://www.vxu.se/\(print\)/presscenter/textarkiv/bengt_persson_iped.html](http://www.vxu.se/(print)/presscenter/textarkiv/bengt_persson_iped.html))

Vi måste som lärare vara medvetna om att elever är olika redan när de börjar skolan. Detta innebär dock inte att vi ska försöka slipa bort olikheterna, utan man ska ta tillvara på dem och acceptera att elever lär på olika sätt. Det blir på det viset den största utmaningen för alla som arbetar inom skolans värld och det blir även en värdering av vad som är viktigast: kvalitet eller kvantitet i undervisningen?

Att lära innebär att aktivt ta ansvar och få ansvar för sin egen och andras utveckling. När elever agerar på detta sätt, tar de med sig själva och sina egna erfarenheter och möter skolämnet. Det mötet är grundläggande i alla åldrar för att lärande ska kunna ske. Man kan se på elever när dessa möten sker och som lärare måste man kunna improvisera och fånga inlärningstillfällen i flykten. "Lärandet kan inte styras som ett jetplan. Det liknar mer fjärlens fladdrande flykt genom luften" (Egerbladh & Tiller, 1998: 14). Dessutom gäller det att börja bygga kunskap där eleven är. Det krävs också mod och styrka att lära. Detta innebär bland annat att vi som lärare måste ha tillit till att eleverna kan och vill ta tag i sitt eget lärande. Man måste kunna frikoppla faktainnehållet och ge mer frihet i lärandet (Egerbladh & Tiller, 1998). I *Brister och Olikheter* (2000) skriver författarna att det är viktigt att se olikheter som tillgångar och att om man låter eleven mötas i mångfald förebygger man diskriminerande attityder. De tar också upp att om vi som lärare ska kunna se elevers förutsättningar, måste vi ha kunskap om på vilka olika sätt man lär och tillägnar sig kunskap. Atterström och Persson menar att det krävs en ökad allmän kunskap bland lärare om specialpedagogikens grunder och de trycker på att vi lärare måste våga ställa oss frågor som även berör det egna pedagogiska arbetssättet.

Idag finns det både specialpedagoger och speciallärare ute på fältet. En speciallärare arbetar mer enskilt med varje elev och en specialpedagog arbetar även med handledning och skolutveckling (Vernersson, 2002).

2.5 Howard Gardner

Gardners teorier utgår från att människan har minst åtta eventuellt nio olika intelligenser och därför måste vi som lärare vara flexibla när man introducerar ett nytt ämne. De olika intelligenserna enligt Gardner består av:

- lingvistisk intelligens – ”Förmåga att använda språket i olika sammanhang och utifrån olika syften. Har känsla och förståelse för språkets ljud, struktur, grammatik, betydelse och funktion.” Enligt Gardner är man bra på att memorera, diskutera, lyssna, skriva, läsa, berätta och man pratar gärna. Exempel på personer med styrkan i den lingvistiska intelligensen är till exempel journalister, författare, politiker.
- logisk-, matematisk intelligens – ”Förmåga att känna igen och utforska siffror och abstrakta mönster, kategorier och förhållanden. Har känsla och förståelse för logiska resonemang i långa sekvenser. Gör saker i tur och ordning”. Man är bra på siffror och att se samband mellan olika fakta. Yrken för denna typ av människor kan till exempel vetenskapsmän, matematiker, bankmän, jurister.
- spatial intelligens – ”Förmåga att mentalt uppfatta, skapa och ändra föreställningar och bilder. Skapa och tolka konstverk och andra bilder. Kan orientera sig i ett rum eller på en plats”. Detta innebär att man är bra på att: rita, illustrera, bygga, dagdrömma och titta på film. Det passar denna personlighet att arbeta som till exempel konstnär, tecknare, arkitekt, kartritare eller kanske navigatör.
- musikalisk intelligens – ”Förmåga att kommunicera och/eller förstå stämningar och känslor som förmedlas musikaliskt, komponera och/eller framföra musik instrumentalt och/eller med sång. Kan uppfatta och använda klanger, toner och rytmer”. Har man styrkan i den musikaliska intelligensen är man bra på att förstå musik och hålla rytmen, sjunga och spela och skapa egna låtar. Musikalisk intelligens är framträdande hos till exempel musiker, sångare, dirigent.

- kroppslig-kinestetisk intelligens – ”Förmåga att kontrollera sina kroppsrörelser. Använda såväl tanke som kropp för att till exempel uttrycka känslor och tankar och utföra fysiska aktiviteter såsom olika lekar och sporter. Uppfinna och handskas skickligt med föremål av olika slag”. Här handlar det om att man är bra på att spela teater, dansa, utöva idrott, konstruera och uppfinna. Dessa drag är utmärkande hos till exempel idrottsmän, kirurger, skådespelare och uppfinnare.
- natur intelligens – ”Förmåga att tolka och förstå hur naturens krafter påverkar människors levnadsvillkor. Har känsla för naturobservationer och kan urskilja, identifiera och klassificera växter och djur”. Har man sin styrka i denna intelligens är man bra på att se saker i naturen, upptäcker likheter och olikheter, tycker om att vara med djur och gillar att vara ute i naturen. Dessa drag är framträdande hos till exempel meteorologer, biologer, zoologer, bönder och sjömän..
- intrapersonell intelligens (avseende den egna personen) – ”Förmåga att vara medveten om, känna till och förstå sina egna känslor, tankar, drömmar och mål och kunna reflektera över sitt liv. Veta vilka de personliga styrkorna och svagheter är”. Här handlar det om att man har sin styrka i sin intuition, självkänedom och självdisciplin och står emot gruppsytryck. Detta är framträdande hos till exempel författare, psykologer, andliga ledare.
- interpersonell intelligens (social, avseende andra människor) – ”Förmåga att känna in och reagera på andra personers sinnesstämningar, känslor, temperament och behov. Kunna bygga relationer och samarbeta i grupp” (Sandell, 2004: 22-29). Styrkan ligger i att man har lätt för att ta kontakt med andra människor, man kan organisera, kommunicera, samarbeta med andra. Dessa drag är utmärkande för till exempel politiker, lärare, präster, tränare och socialarbetare.

Eventuellt har människan enligt Gardner en nionde intelligens som rör existentiella frågor (Gardner, 2000: 69).

Gardner (2000) beskriver åtta olika ingångar för att introducera ett nytt ämne, där vi som lärare tar hänsyn till elevers olikheter och får dem intresserade. Detta kan man kalla språklig mångfald.

- berättande ingångar som introduceras genom sagor och berättelser
- numeriska startpunkter som kopplar till siffror och matematiskt tänkande

- logiska startpunkter utgår från olika påståenden och tittar på vilka olika lösningar det finns
- existentiella/grundläggande startpunkter där man utgår från existentiella frågor kring livets mening, människans uppgift, liv och död m.m.
- estetiska startpunkter utgår t ex från ett konstverk och tittar på färg, form och budskapet m.m.
- konkreta startpunkter där man arbetar med fysiskt och konkret material
- sociala startpunkter där man utgår från grupparbete, diskussioner och man arbetar mycket i projektform (s.172-181).

Det som Gardner trycker på och som belyser vikten av att ta hänsyn till att vi alla är olika är att "[...] alla elever behöver inte börja eller sluta med samma framställning som alla andra" (Gardner, 2000: 190). Han menar att elever med hjälp av mångfald får en djupare och mer varaktig kunskap som de kan förankra i verkliga livet. Det som Gardner kallar mångfald är att alla lärare i skolan måste vara medvetna om att elever lär på olika sätt och därför måste man ha olika flexibla strategier för att kunna möta alla barn (Gardner, 2000: 170). "I boken *Frames of mind* (1983) opponerar sig Gardner starkt mot det enkelspåriga dyrkandet av människans etisk-musikaliska kompetens för inlärnings- och mognadsprocess" (Björkvold, 1991: 137). Det viktigaste enligt Gardner är att eleverna får förståelse för sin kunskap. Får de det, kan de applicera det på andra områden och även förankra det i verkligheten (Gardner, 2000: 191).

Pia Madsen och Margit Thestrup utgår i sin bok *Oj, vad jag kan- och du också*, (2004) från de intelligensprofiler som Gardner utvecklat, fram till att profilerna inte är permanenta, utan kan förändras i takt med elevens egen utveckling. För att stärka elevens självförtroende är det viktigt att stärka de svaga intelligenserna med hjälp av de starka, att berömma ett gott beteende och så långt det är möjligt ignorera dåligt uppförande. Det betyder att vi som lärare måste utgå från vad eleverna kan istället för att fokusera på vad de inte kan (s.11-12). Marie Sandell har i sin bok *Lära sig kan alla! – men inte på samma sätt och inte på samma dag* (2004) beskriver olika modeller för hur man kan arbeta med de olika sinnena. Boken innehåller många praktiska förslag och tips på hur man kan integrera ämnen med varandra.

Vi vill även ta upp att trots att det finns mycket positivt med Gardners teori, så finns det även de som är kritiska mot den. I boken *Oj, vad jag kan – och du också* (2004) har författarna gjort en analys av för- och nackdelar med Howard Gardners teori. Det som författarna ser som en fördel är att den tar fokus på människan, individens potential och dess starka område. Det är bra att ha tillgång till en lärandemiljö som stimulerar hela människan. Vuxna och barn är förebilder för varandra och man har en positiv inställning till barnen. Vi ska som lärare ha förståelse för att elever är olika och tillåta dem utvecklas i sin takt och även få inflytande på undervisningen. Skolan ska utgå från att man lär på olika sätt, det vill säga att man utgår från multipla intelligenser och därmed anstränger sig för att tillgodose de olika inlärningsätt som finns. Enligt författarna finns det även en del nackdelar som att teorin inte är vetenskapligt erkänd. De menar även att Gardner fokuserar mycket på elevernas starka sidor, vilket innebär att de svaga sidorna inte får tillräckligt med utrymme. Författarna tolkar Gardners teorier som att samhället kommer att präglas av de starka individerna medan de svaga och tysta kommer bort, eftersom de inte får tillräckligt med uppmärksamhet (s.46).

2.6 Språklig mångfald

Björkvold (1991) belyser i sin bok det som vi menar med språklig mångfald, att nycklarna till kunskap går genom musik, dans, humor, litteratur som berör, teater, skapande lek med form och färg. Han säger att ”utan musisk förmedlingskraft kommer ingen lärare att lyckas, inte ens om utbildningsbeviset från lärarutbildningen är fyllt till bredden av ämneskunskaper och högsta betyg i lärarskicklighet” (s.153). Björkvold ser att sjuåringen som är på väg in i skolan bär med sig en otrolig inlärningsförmåga. Eleven upplever världen ”nära” och ekologiskt direkt i språk, sång och kroppslig utveckling. Det är spontana och nödvändiga livsuttryck. En skola för alla är en skola som anpassar sin pedagogik efter varje elevs individuella behov. ”Vad annat än musiska ämnen skulle vara utgångspunkt för musiska människor?” (s.139) För barnet utgör fantasin en nyckel till inläring. Med musisk intelligens, där fantasin hela tiden driver på, söker barnet färger, former, kunskap och insikt, aldrig tidigare upplevd eller förstådd. Om fantasin förstenas, förstenas inläringen. Också undervisning behöver lek, innerlighet och fantasi. För i lekens magiska cirkel är allt tillåtet. Björkvold uttrycker det väldigt bra genom att säga att kunskap får liv genom levande människor (s.134-170). Björkvold säger att ”Om detta musiska kretslopp bryter samman, så bryter också barnets inlärningsförmåga samman” (s.134). Även John Dewey, mer känd genom uttrycket

”Learning by doing”, menar precis som Björkvold att det är viktigt att eleverna är motiverade och blir bjudna på variation i undervisningen. Dewey utgick i sin teori från att elevens drivkraft kommer från elevens eget intresse. Eleven lär genom att få vara kreativ, utforska och vara i social samverkan med andra. Dewey trycker på att undervisningen måste ha en vetenskaplig grund (Wehner-Godée, 2000: 27).

I boken *Brister och olikheter* (2000) menar författarna att ”all typ av undervisning bör ta hänsyn till den kompetens ett barn *kan* utveckla snarare än den kompetens som systemet ofta kräver att en elev *måste* utveckla” (s.48). Social kompetens handlar om att vi människor kan agera, veta, känna, förstå och uttrycka det vi tycker. Kända pedagoger som Montessori, Malaguzzi och Freinet trycker på vikten av att man ska använda sig av språklig mångfald. Det är även viktigt att man som lärare utgår från eleven och tillåter eleven påverka sitt eget lärande. Man ska även kunna använda sig av olika pedagogiska arbetssätt för olika elever (Wehner-Godée, 2000: 31).

2.7 Bifrost

I den nordiska mytologin är Bifrost den bro som leder från Midgård till Asgård, det vill säga från människornas land till gudarnas hemvist. Bron är alltså regnbågen. Utifrån denna syn och en tavla med två barn som går på regnbågen till sagolandet, beskriver författarna till, *Möjligheternas barn i möjligheternas skola* (1999), en filosofi som handlar om att vi människor måste kunna föreställa oss, fantisera och även kunna förflytta oss i tanken för att kunna ifrågasätta och reflektera. Regnbågen symboliserar ifrågasättandet, sökandet efter svar. När de två barnen vandrar upp på regnbågen ser de sin bekanta del av världen på ett helt nytt sätt. De har aldrig sett den ovanifrån förut. De byter perspektiv och vidgar sina erfarenheter. Vid regnbågens slut ligger visionen, drömmen som fick barnen att börja sin vandring (s 24-26).

Bifrostpedagogiken kommer från en fristående skola i Danmark, skolan grundades 1987 och blev uppmärksammas, eftersom all undervisning där inspirerades av kultur. Skolan arbetar mycket med teman. Eleven får efter t.ex. uppläsning av en bok föreslå teman, utifrån vilka lärarna sedan lägger upp undervisningen så att den följer den danska läroplanen. Elevens engagemang ses som en förutsättning för inläringen. Man har ämnesundervisning klassvis

och tvärvetenskaplig undervisning i blandade klasser, där man arbetar med teman både teoretiskt och konstnärligt. I stället för läroböcker och läromedel används material tillverkat av lärarna. Skolan saknar bänkar och dörrar och lektionerna varar en och en halv timme (www.skolverket.se/friskolor).

2.8 Reggio Emilia

Reggio Emiliapedagogiken kommer från en stad i norra Italien. Stadens namn förknippas med det pedagogiska förhållningssätt som är kännetecknande för de kommunala daghemmen där. Inspiratören Loris Malaguzzis ord talar om ”barn med hundra språk” (Wallin, 1996: 11-14). I Reggio Emilia ser man pedagogik som en föränderlig process i ett ständigt föränderligt samhälle där man är motståndare till alla låsta program och metoder. Några tankar är dock centrala, som att barn föds som ”forskare” som både kan och vill kommunicera med sin omvärld. De kan forma egna teorier och bygga upp sin egen förståelse tillsammans med andra. Barn har rätt till jämnåriga kamrater, en stimulerande pedagogisk miljö och till lärare som kan se dem som individer med alla sina tankar, känslor och uttryck: en lyssnandets pedagogik. Lärarna utmanar elevens nyfikenhet, skaparlust och upptäckarglädje. De har en ateljé som ligger centralt, där barnen får utveckla sin fantasi och kreativitet. Då man i Reggio Emilia vill förmedla sina tankar talar man om synen på barn, inläring, kunskap och samhälle (www.skolverket.se/friskolor).

Inom Reggio Emilia pedagogiken talar man också om olika sätt att se eleverna och om tre olika sorters elever.

1. Eleven är som ett oskrivet blad. Han/hon bär inte med sig något själv. Eleven är som en behållare som man kan fylla med objektiv kunskap.
2. Eleven har resurser men läraren måste stimulera eleven så att han/hon får möjlighet att växa. Detta är en elev som inte står på egna ben och inte tar ansvar för sin kunskap. Läraren måste vara mycket aktiv. Eleven blir fattig, därför att han/hon inte får använda alla sina resurser. Det är en vaken men fattig elev.
3. Reggio Emilias sätt att se eleven. Det är en elev som vill lära, växa, veta; en elev som kan skapa sin egen kunskap; en elev med hundra språk. Eleven behöver ändå en vuxen som han/hon kan se, lyssna och bygga upp en värld med; en vuxen som han/hon kan

föra en dialog, utveckla tankar och överskrida gränser med (Gedin & Sjöblom 1995: 104).

I boken *Reggio Emilia och de hundra språken* (1996) påpekade Loris Malaguzzi en gång ”att vi säger oss leva i barnens århundrade, men egentligen har vi inte sett barnen” (s. 42). För oss lärare gäller det att bli bättre på att se och lyssna på eleverna, eller som man uttrycker det i Reggio Emilia använda sig av ”lyssnandets pedagogik”.

Som pedagog i Reggio Emilia är du ständigt på väg mot nya kunskaper. Du är själv i en lärandeprocess. Det gäller förstås lärande om barnen och om pedagogrollen, men minst lika viktigt är att man också skaffar sig nya faktakunskaper inom naturvetenskap, medicin, matematik och alla tänkbara ämnen och frågor som kan tänkas dyka upp under arbetets gång. (Jonstoj & Tolgraven 2001: 23)

I boken *Glasfåglar i molnen* (2001) säger Loris Malaguzzi att det är vårt ansvar som lärare att ge eleven möjlighet att utveckla sin kunskap och sin nyfikenhet om livet. En stor del av vårt uppdrag är att ge eleverna chansen att utvecklas i sin egen takt (s.17). Under vårt liv när vi erfar och upplever saker tappar vi bort vår förmåga att uttrycka oss på olika sätt. Vill vi att eleverna i skolan ska få tillgång till de ”hundra språken” (bilaga 1) måste vi själva våga använda oss av dem. Vi måste våga använda vår kreativa förmåga och uttrycka den på olika sätt som t ex genom musik, drama och bild. Även om vi inte är några experter på dessa områden, måste vi våga tillåta fantasin flöda (s.31).

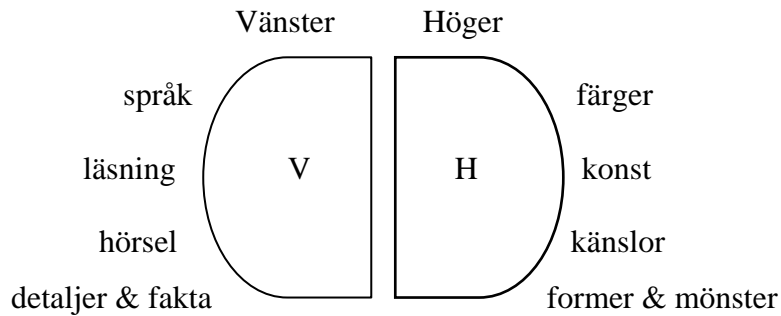
2.9 Hur fungerar vår hjärna vid inlärning?

Våra hjärnor fungerar nästan som en dator. Hjärnans två delar är kopplade till ett större nätverk, men de båda hjärnhalvorna representerar olika arbetssätt. Vi hanterar information på ungefär samma sätt: inmatning, lagring och redovisning. Den vänstra förknippas med medveten styrning och viljemässig ansträngning, medan den högra kopplas ihop med mottagning, helhetstänkande och bildstyrning. Man talar om att den vänstra hjärnhalvan dominerar, när det gäller språk, logik, matematik, det vill säga akademiska färdigheter, medan den högra hjärnhalvan har sin roll inom rim, bild, musik, alltså kreativitet (Boström, 2003: 19-20).

I boken *Inläring på elevers villkor* (2003) visar författarna en tydlig bild på färdigheterna i hjärnans olika halvbor (figur 1). Om respektive hjärnhalvbor samarbetar mer med varandra så kan detta leda till obegränsade möjligheter för inläring. Har vi dessutom positivt inlärningsklimat så ökar inlärningsmöjligheterna ytterligare (s.19- 20).

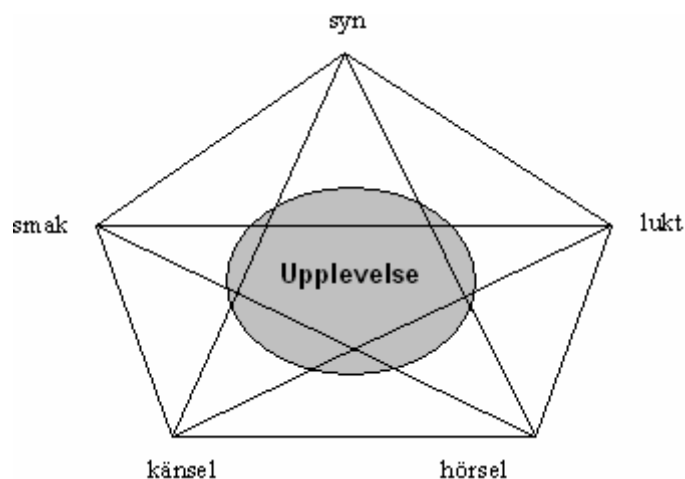
Figur 1. Färdigheter i hjärnans hemisfärer

(Bilden är tagen ur Boström & Wallenberg, 2003: 25)

Ur ett kompendium från en föreläsning med Göran Horneman, säger han att "Hjärnan utvecklas i samspel med den stimulering som den erhåller från omvärlden". I kompendiet beskrivs även Piagets teori som utgår från att människan består av olika fönster. Varje fönster är en beskrivning av olika mänskliga funktioner. Om en funktion inte får rätt stimulering i rätt tid, kommer det fönstret att stängas. Det kan vara svårt eller näst intill omöjligt att kompensera eller ta igen den bristen.

I boken *Sinnen i samspel* (1999) står det att "sinnena är den snabbaste vägen till hjärnan". För barnen handlar det om att gå från intryck till uttryck. Vuxna har till uppgift att presentera olika uttryckssätt, såsom sagor, sånger, bilder, färg och form. Det är även av stor vikt att barnen verbalt får beskriva sina upplevelser (s.15). Figur 2 nedan visar bindningarna mellan våra olika sinnen i hjärnan. Det blir tydligt att alla sinnen har en koppling till varandra.

Figur 2. Ju fler bindningar mellan olika sinnen, desto större effekt i upplevelsen. (Moe, 1999: 15)

3. Problemprecisering

Vi har sett att specialpedagoger på fältet arbetar med språklig mångfald och utgår från eleverna, som vi beskrivit i bakgrunden. Det vi vill ta reda på med vår undersökning är:

- Vad innebär specialpedagogik för specialpedagogerna?
- Vad innebär språklig mångfald för specialpedagogerna?
- Ser specialpedagogerna något samband mellan specialpedagogik och språklig mångfald?
- Ser vi någon skillnad i att arbeta med språklig mångfald i grundskolan jämfört med i särskolan?

4. Metoddel

Metodbeskrivningen börjar med en motivering och beskrivning av vår undersökningsgrupp och hur vi gjort vårt val av respondenter. Därefter beskriver vi den undersökningsmetod som vi använt och även belyser dess för- och nackdelar. Vidare beskrivs tillvägagångssättet vid våra kvalitativa intervjuer och vi belyser även undersökningens trovärdighet och etiska överväganden.

4.1 Tillvägagångssätt och bearbetning

Inledningsvis skrev vi ett brev till de blivande respondenterna där vi presenterade oss och informerade om vårt syfte med undersökningen och frågade om de kunde tänka sig att medverka i vår undersökning. I brevet skrev vi en stipulativ definition på vad vi menar med språklig mångfald. För att få en god validitet i undersökningen fick respondenterna våra intervjufrågor i en bilaga till det brev vi skickade ut (bilaga 2). Detta gjorde vi för att respondenterna skulle få möjlighet att reflektera och sätta sig in i det aktuella ämnet (Patel & Davidson, 2003: 102-106). Vi har även frågat respondenterna om de bildligt kan beskriva sitt pedagogiska tillvägagångssätt. Detta gjorde vi för att få en övergripande bild om hur de själva ser på sitt arbete. Efter två veckor tog vi kontakt med de tilltänkta respondenterna, som vid det tillfället bestod av 14 specialpedagoger. Tyvärr kunde två av dem inte medverka av olika skäl. Varje intervju tog som beräknat ungefär en timme. Intervjuerna ägde rum på respondenternas arbetsplats, detta för att underlätta för dem. För att kunna bearbeta intervjuerna och kunna återge eventuella citat exakt, fick vi tillstånd till att spela in dem på band. Vi informerade våra respondenter om att deras identitet är konfidentiell och att varken personer, platser eller material kommer att kunna identifieras. Detta innebär att vi som intervjuare vet vem som sagt vad, men ingen annan får tillgång till detta. Inom kvalitativ forskning innebär validitet att vi som forskare kan tillämpa och använda vår förförståelse under hela forskningsprocessen. Vi är medvetna om att man i alla kvalitativa intervjuer omedvetet kan påverka respondenternas åsikter. Detta på grund av att man själv alltid har ett eget tyckande och tolkar utifrån sina egna erfarenheter. Resultatet i denna undersökning kan inte tolkas som generell eftersom undersökningen är geografiskt begränsad, det vill säga vi har gjort ett bekvämlighetsurval. Vi ser dock att det finns ett mönster i de resultat vi fick och att respondenterna har lika åsikter (Patel & Davidson, 2003). Enligt Patel och Davidson är varje kvalitativ undersökning unik och därmed finns det inget universellt regelverk som gäller för alla kvalitativa undersökningar.

Vi bearbetade varje intervju direkt och analyserade svaren vi fått från respondenterna. Vi valde att fokusera på fyra frågeställningar, som vi när alla intervjuer var färdiga jämförde med varandra. Eftersom fyra av tolv respondenter arbetar inom särskolan analyserar vi skillnaden mellan att arbeta med språklig mångfald i grundskolan och i särskolan. Utifrån de svar vi fick analyserade vi svaren och försökte se om respondenterna upplever att det finns en röd tråd

mellan specialpedagogik och språklig mångfald. Resultatet skriver vi i en löpande text som varvas med egna kommentarer, tolkningar och citat (Patel & Davidson, 2003: 118-124).

4.2 Urval och undersökningsgrupp

Utifrån vårt val av ämne var det naturligt för oss att bygga vår undersökning på intervjuer med specialpedagoger eftersom de enligt vårt sätt att se det arbetar med språklig mångfald. Med detta menar vi att de utgår från varje elevs förutsättningar och behov.

Vi bestämde oss för att intervjua 14 specialpedagoger eftersom det kändes som ett rimligt antal för att få reliabilitet i vår tolkning av frågorna. Respondent antalet sjönk till tolv specialpedagoger eftersom två inte kunde medverka på grund av olika skäl. De specialpedagoger som vi intervjuat arbetar i huvudsak med elever i åldern 6-12 år. Undantagen är de fyra specialpedagoger som arbetar inom särskolan. De har hand om elever upp till 15 år. En specialpedagog har arbetat i hela sitt yrkesverksamma liv inom särskolan och arbetar nu på särvux. Särvux är en skolform för vuxna med utvecklingsstörning. Utifrån ett genusperspektiv bygger vårt arbete enbart på intervjuer med kvinnliga specialpedagoger/speciallärare. Detta är inget medvetet val, utan det visade sig under arbetets gång att det "bara" fanns kvinnliga specialpedagoger/speciallärare. Vi har dock inte forskat i varför det är så, eftersom det inte ingår i vår undersökning. Undersökningen blir även begränsad genom att elva respondenter arbetar i samma kommun och en respondent arbetar i en annan kommun. De respondenter vi intervjuat är i åldern 41-65 år och elva har arbetat i någon annan kommun tidigare och en respondent har under sitt yrkesverksamma liv endast arbetat i den kommun som hon nu är anställd i. Fyra av de tolv respondenterna arbetar inom särskola och fyra arbetar inom centrumresursen i en viss kommun. Centrumresursen är ett team som består av specialpedagoger, tal/hörselpedagog, psykolog, kurator/socionom, fältsekreterare och skolsköterskor. Dessa kan konsulteras av skolpersonal, föräldrar och elever.

Av de tolv respondenterna har fyra respondenter specialläraryrkesutbildningen och åtta respondenter har specialpedagogutbildning. I vår undersökning använder vi konsekvent ordet lärare för alla som arbetar med elever. Detta gör vi på grund av att man på den nya läraryrkesutbildningen benämner alla som arbetar med barn och ungdomar *lärare* med inriktning

mot t.ex. lek, utveckling, lärande - fritid och skola i ett helhetsperspektiv – språk och skapande med flera. Vi använder benämningen *elev* för barn/ungdom. Detta gör vi för att förenkla för läsaren och för att vara tydliga i vårt arbete.

4.3 Metodbeskrivning

Utgångspunkten för vårt arbete är fenomenografisk och det innebär att man i en studie fokuserar på variationen i resultat (Patel & Davidson, 2003: 33). Den fenomenografiska grundenheten är – en människas sätt att få kunskap om något – och det som är avgörande är hur den personens bakgrund ser ut och hur han/hon upplevt verkligheten. Människans uppfattning kan förändras, eftersom en människa upplever och erfar, det vill säga lär sig nytt. Detta kan innebära att man ändrar åsikt om något (Marton & Booth, 2000: 145-177). Fenomenografi som är ett vetenskapligt förhållningssätt, tycker vi har en stor del i språklig mångfald. Den bygger på dialog mellan lärare och elev och att vi ska utgå från elevens starka sidor och utgå ifrån elevens sätt att uppleva något. Den fokuserar på variation och det är det som vi vill ta reda på i vår undersökning. Har respondenterna samma syn på specialpedagogik och på språklig mångfald?

Metoden som vi använt är kvalitativa intervjuer med semistrukturerade frågor. Det vill säga frågor som har en låg grad av standardisering och som ger utrymme för respondenten att svara utifrån sin egen referensram. Vi valde den kvalitativa forskningsintervjun för vår studie. En kvalitativ intervju är ett samtal mellan intervjuaren och respondenten om det aktuella fenomenet och det är viktigt att intervjuaren bygger upp ett givande och meningsfullt resonemang kring det fenomen som studeras. Våra frågor går ut på att ta reda på respondentens åsikter och tankar och vi ifrågasätter inte hennes trovärdighet i samtalet (Patel & Davidson, 2003). Syftet med våra kvalitativa forskningsintervjuer är att ta reda på den intervjuades livsvärld och hennes relation till den. Det är därefter vår uppgift som intervjuare att tolka och analysera de svar och tankar som vi fått under intervjun. En väl genomförd och genomtänkt intervju kan ge den intervjuade nya insikter och idéer (Kvale, 1997). Vårt arbete går ut på att vi ska relatera teori och verklighet och i denna undersökning har vi arbetat induktivt. Det vill säga vi har följt upptäckandets väg och allteftersom kommit fram till egna slutsatser. Vi har inte utgått från någon befintlig teori utan tolkar utifrån den teoretiska kunskap vi läst oss till, vår egen erfarenhet och vår egen undersökning. Vi kommer att varva

våra resultatbeskrivningar och tolkningar med citat från respondenterna. Citaten belyser vilket förhållningssätt respondenterna har och hur de definierar specialpedagogik och språklig mångfald (Patel och Davidson, 2003: 133). Ambitionen i vår kvalitativa undersökning är att se, tolka och förstå respondenternas uppfattning om sambandet mellan specialpedagogik och språklig mångfald.

5 Resultat och analys

Syftet med våra intervjuer är att få reda på om respondenterna ser samband mellan specialpedagogik och språklig mångfald. Vi kommer att utgå från fyra teman som belyser våra frågeställningar: *specialpedagogik, språklig mångfald, samband mellan specialpedagogik och språklig mångfald, och finns det någon skillnad mellan att arbeta med språklig mångfald inom grundskola jämfört med särskola*. För att förtydliga våra teman har vi valt att utgå från citat av respondenterna för att därefter analysera och tolka deras svar.

5.1 Specialpedagogik

Vi frågade samtliga respondenter om de kunde definiera eller förklara vad specialpedagogik betyder för dem. Hälften av respondenterna tyckte att det var svårt att förklara med egna ord vad specialpedagogik betyder men samtliga resonerade utifrån att det handlar om att möta eleverna på deras nivå och att det ska vara en lustfylld inläring. En av pedagogerna uttryckte det på följande sätt:

– Det är ungefär som att krypa in under skinnet på eleverna (paus) så ser jag det. För att det gäller ju att leta upp både bra och dåliga saker ju.

Och en respondent uttryckte det på följande sätt:

- Det är ju att finna speciella metoder anpassade för barn med specifika svårigheter.

Fem av tolv respondenter talar om att det är en riktad pedagogik där man har fördjupad kunskap om beteendemönster, inlärningsmönster och man måste vara både klurig och flexibel. Det är även viktigt att ha ett syfte med det man gör.

– För mig är specialpedagogik en helhetssyn på människan som då innefattar hela tillvaron, infattar pedagogik, sociologi, psykologi (paus) etik.

Tre av de tolv respondenterna uttryckte att specialpedagogik handlar om att stå på ”tre ben”. Dessa tre ben är handledning, skolutveckling och undervisning. Under intervjusamtalet framkom det hos alla tolv respondenterna att dessa tre uppgifter är centrala i en specialpedagogs arbete. Men det var tre som uttryckte det själva. Alla respondenterna uttryckte även att det är skillnad på en specialpedagogs- och speciallärares arbetsuppgifter. En speciallärares arbetsuppgifter innehåller inte handledning och skolutveckling i samma utsträckning. De inriktar sig istället på undervisning med eleverna och de ger även tips och idéer till ansvarig klasslärare. Specialpedagogerna inom särskolan arbetar väldigt mycket individinriktat och med handledning. Skolutveckling kommer därmed i tredje hand och är därför inte så högt prioriterat. En av respondenterna hade ingen egen definition på vad specialpedagogik är utan hon hade slagit upp det i uppslagsverk.

– Specialpedagogik är ett begrepp för elever som har något funktionshinder. Här får specialpedagogen gå in med sin kunskap och leda just den eleven. Samhälle och skola sätter upp mål på vilket sätt vi ska inordna oss efter.

- Elever som på grund av handikapp, utvecklingsstörning och andra funktionsnedsättningar kan minskas och kompenseras genom tidig stimulans och anpassningar i miljön, hjälpmedel och en helhetssyn av eleven.

Det gemensamma i respondenternas uttalande om specialpedagogik är vikten av att bemöta eleverna utifrån deras förutsättningar. De flesta av respondenterna tycker inte att det är så stor skillnad på ”vanlig” skolpedagogik och specialpedagogik. En av respondenterna uttryckte det som att det är viktigt att specialpedagogik kommer i rätt sammanhang och att man har ett syfte och en tanke bakom det man gör. Under intervjuerna framkom det att fyra av tolv respondenter har läst ”gamla” speciallärautbildningen. Ett par av respondenterna tycker att det behövs både specialpedagoger och speciallärare för att de anser att speciallärare är mer ”lärare”.

Analys

Vi blev förvånade över att det flera av respondenterna hade svårt att definiera specialpedagogik, men alla respondenter resonerade trots allt utifrån att specialpedagogik handlar om att möta eleven och om att erbjuda ett lustfyllt lärande. Det handlar om att man har en fördjupad kunskap kring elevens beteende och om olika inlärningsmönster. Denna fördjupade kunskap har man nytta av i det handledande arbetet. Några av respondenterna uttryckte att specialpedagogik handlar om att stå på tre ben och med det menas handledning, skolutveckling och undervisning. Detta är den största skillnaden mellan specialpedagog och speciallärare. En speciallärare har en mer undervisande roll. Vår tolkning av att vara speciallärare och specialpedagog är att specialläraren arbetar mer fokuserat på läsning, skrivning och matematik, medan specialpedagogen även arbetar med den sociala biten. Vi tror att skillnaden i sättet att arbeta beror på utbildningen man gått. Den "gamla" speciallärarutbildningen var mer inriktad på att man skulle bli lärare och träna de ämnen som man har svårt för. Vi ser inget fel i att intensivt träna det man har svårt för men samtidigt anser vi att man skulle kunna variera undervisningen mer. Det handlar om att se på vilket sätt eleven lär bäst. För läraren handlar det om att vara flexibel och våga använda sig av olika uttrycks sätt. Det som är den tydligaste skillnaden är att specialpedagogiken är en mer riktad och precis pedagogik för den enskilde eleven.

5.2 Språklig mångfald

Fem av respondenterna uttryckte att de inte har mött begreppet språklig mångfald förut. En del kopplade ihop det med olika kulturer och språk som finns i samhället. Efter att ha läst brevet vi skickade ut fick respondenterna en förklaring till vad vi menar med språklig mångfald och nästan alla blev införstådda med vad det innebär och kunde relatera det till sitt arbete. Vi fick dock förtydliga ytterligare för några respondenter vid intervjutillfället. Vår frågeställning är vad språklig mångfald är för specialpedagogerna och om de använder sig av det. Här citerar vi sex av svaren vi fick:

- Man jobbar med de olika sinnen, man hittar de starka sidorna och bygger från dem.
- Ordet är lite konstigt, man använder alla sinnen (paus) det är det för mig.

- Hur man uttrycker sig med många språk.
- Genom inte bara prata utan bild, drama, dans.
- Det var Reggio Emilia och det tänket. Ett barn har hundra språk.
- Barnen lär sig på det de blir bjudna.

Språklig mångfald är ett självklart sätt för respondenterna att arbeta på. De uttrycker också en förståelse för att läraren i klassrummet inte klarar av att tillgodose alla elevers olika behov. Enligt respondenterna beror detta på alltför stora klasser och för lite tid. De två respondenter som tydligast ser att de själva arbetar med språklig mångfald och som även kan konkretisera detta arbetssätt, är specialpedagoger som arbetar inom särskolan. Hälften av respondenterna fokuserade sig på att de inte använder sig av *alla* uttryckssätt det vill säga dans, drama, musik, bild och så vidare. Åtta av tolv respondenter tar upp att det är viktigt att ha en inspirerande miljö för att barn ska kunna lära. Alla respondenterna uttrycker att det som är avgörande för inläring är att det ska vara roligt. De respondenter som arbetar med de äldre eleverna (årskurs 4 och uppåt) ser inte att de använder sig av språklig mångfald i motsats till de respondenter som arbetar med de yngre eleverna (upp till årskurs 3) där detta sker mer naturligt. Respondenterna kunde inte förklara varför användandet av språklig mångfald försvinner i de högre åldrarna men de tror att eleverna har högre krav på sig för att klara av till exempel de nationella prov som kommer i årskurs 5.

Analys

Specialpedagogerna som har arbetat och arbetar med de yngre eleverna kunde lättare relatera till språklig mångfald och vi fick en bekräftelse på att man i verksamheter med yngre elever arbetar mer med detta. Det var inte alla respondenterna som själv kunde se att de använde sig av språklig mångfald. Men efter att vi diskuterat med dem om detta begrepp och vad de gör för eleverna, så kunde de se att de faktiskt använder sig av det i sitt arbete. Vi drar slutsatsen att en del av respondenterna tycker att det är lite omständligt och svårt att använda sig av språklig mångfald. De uttrycker vad språklig mångfald betyder, men ser inte själva på vilket sätt de använder det. Under intervjuens gång framkom att de själva använder sig av vissa ämnen, men det var tre som uttryckte att de inte har kunskap att använda sig av andra och i de fallen rör det sig om de kreativa ämnena som bild, drama och musik. Enligt respondenterna är

det viktigt att ha utrymme där det är legitimt att leka med färg och vatten och det är viktigt att ha utrymme för rörelse.

5.3 Skillnad i att arbeta med språklig mångfald i grundskola jämfört med i särskola

Inom särskolan har alla lärare någon form av specialpedagogisk kompetens. Alla har gått någon kurs inom specialpedagogik och alla har utbildat sig inom teckenkommunikation. Bland våra respondenter finns det två som arbetar/arbetat på en renodlad särskola/träningskola, en som arbetar i en integrerad särskola och en respondent arbetar i en samundervisningsgrupp. Specialpedagoger inom ”vanliga” grundskolan arbetar mycket med läs och skrivsvårigheter vilket man inte gör i samma utsträckning inom särskolan. I särskolan använder man sig mycket av bildbaserat lärande det vill säga man förstärker det talade språket med bilder av olika slag till exempel pictogrambilder och digitala bilder. Det finns även de elever som använder sig som symbolspråk det vill säga man har till exempel en visp som symboliserar hemkunskap, eller ett instrument som symboliserar musik. I särskolan tränar man eleverna i att klara av vardagsaktiviteter som att duscha, klä på sig, borsta tänderna, gå och handla med mera. Man arbetar även mycket med att eleverna ska lyssna på varandra. För att träna detta måste man använda sig av språklig mångfald.

Analys

Vi upplevde det som att i särskolan har man mycket lättare att individualisera och detta beror troligtvis på att man arbetar i mindre grupper och har mer personalresurser. Man får dock ha i åtanke att varje elev kräver oerhört mycket mer individuellt stöd. Det är många gånger som det krävs en personal per elev. Inom särskolan upplever vi att man har lättare för att se hela eleven, i grundskolan däremot ser man oftast svårigheterna och arbetar därifrån. En samundervisningsgrupp är en grupp med elever som har en lätt utvecklingstörning och elever som ligger på gränsen mellan grundskola och särskola. I särskolan arbetar specialpedagogen/specialläraren med att observera eleverna för att kunna ge förslag på vilka åtgärder som behöver göras och vilka hjälpmedel eleven behöver. Specialpedagogerna/speciallärarna i grundskolan arbetar mycket med att ge elever extra stöd i undervisningen.

5.4 Samband mellan specialpedagogik och språklig mångfald

Vår stora fråga är om specialpedagoger ser något samband mellan specialpedagogik och språklig mångfald. För specialpedagogerna var detta självklart, men det var svårt för dem att formulera sambandet i ord.

- Ja det kan man – svårt att sätta ord. Det är ett.

- Ja, det hänger ihop för i till exempel läs och skrivsvårigheter så måste man ju hitta barnets starka kanal och utgå från den.

- Det är ett samband mellan specialpedagogik och språklig mångfald eftersom att språklig mångfald för mig innebär att jag anpassar mig efter individen. Bara det här med att använda digitalkamera. På så sätt kan en dialog föras mellan elev och förälder, vad dom hänt under skoldagen.

Det gemensamma tyckandet kring sambandet var att det handlar om att plocka fram elevens starka sidor och bygga därifrån.

- Ja viktigt, en helhetssyn på alla elever. Eleven ska känna att de duger. Inte bara använda den starka sidan utan lyfta fram den svaga. Jag sysslar inte så mycket med språklig mångfald här.

- Det handlar om att gå in på de minsta beståndsdelarna, plocka ut rätt redskap för att arbeta med det. Befruktar varandra.

- Det är bra för barn med mycket specifika svårigheter och olika syndrom. Lättare att fånga barn med språklig mångfald. I den gamla läroplanen skulle man utveckla barnet så långt det gick. Nu ska de vara godkända och klara de nationella proven och så vidare.

Alla tolv specialpedagoger uttryckte att det är viktigt att ha en helhetssyn på eleven, det vill säga att man är medveten om elevens bakgrund och sociala nätverk. Gemensamt för alla var även att språklig mångfald är ett redskap att använda sig av för att kunna nå alla elever. Alla respondenterna är överens om att dessa begrepp, specialpedagogik och språklig mångfald, går ihop men de har svårt att se att de använder sig av språklig mångfald. Fem av de tolv

respondenterna uttryckte att de själva inte använder sig av språklig mångfald i sitt arbete men under samtalet, kom vi tillsammans fram till att de på något sätt använder sig av språklig mångfald. Fem respondenter tolkar det som att man måste använda sig av alla olika uttryckssätt, det vill säga dans, teater, bild, musik med mera i användandet av språklig mångfald. De fyra respondenterna som arbetar inom särskolan uttrycker att de använder sig av digitalkamera och menar att det är en viktig del i kommunikationen.

Under våra intervjuer kom det fram hur oerhört viktigt det är att ha ett bollplank. Detta begrepp innefattar att man har någon person som kan dela de funderingar och tankar man har kring sitt pedagogiska arbete. Av de fyra respondenter som arbetar inom särskolan uttrycker en av dem att hon känner sig väldigt ensam och att det gör arbetet tungrovt emellanåt. De övriga tre känner att de har ett arbetslag eller assistenter att diskutera med.

- Ja, det är bra samarbete med alla. Alla är intresserade. Det är ett givande och tagande.

De åtta respondenterna som arbetar i ”vanliga” skolan tycker att det är viktigt att ha någon att utbyta erfarenheter och tankar med. En av de åtta respondenterna uttrycker det på följande sätt:

- Svårt uppåt. Man har inte det stöd uppifrån som man skulle vilja ha.

Tre respondenter menar att skolutvecklingen i den kommun de arbetar, går långsamt och att man står och stampar på samma ställe. Två av respondenterna arbetar på samma arbetsplats men ingår inte i något arbetslag utan kallas in vid behov av konsultation. De samarbetar med varandra och känner inget större behov av att tillhöra ett specifikt arbetslag. De övriga sex respondenterna ingår alla i någon form av arbetslag.

Tio av tolv respondenter träffas regelbundet minst en gång per termin i nätverksträffar där de delar med sig av sina erfarenheter och ger tips och idéer. De har varje år en extra studiedag som de använder till studiebesök. Det är endast en av tolv respondenter som är delvis anställd som skolutvecklare inom specialpedagogik och det innebär att vara stöd för övriga specialpedagoger i kommunen. I den kommun där de flesta respondenter arbetar, finns ett resursteam där det finns specialpedagoger som används vid handledning och för rådfrågning.

Analys

Specialpedagogik använder vi idag för att arbeta med elever med specifika behov i vissa situationer och språklig mångfald är ett sätt att möta och tillgodose *alla* elever. Digitalkameran är enligt några respondenter ett led i kommunikationen, speciellt för de elever som inte har något tal.

Vår tolkning är att det är viktigt för respondenterna att ha någon som de kan diskutera med. Det som utkristalliseras under våra intervjuer är att man är ganska dålig på att använda varandras kompetenser i arbetslagen. Fortfarande ska man kunna behärska de flesta områden själv. En positiv aspekt i det hela, är att för barn med specifika svårigheter kan det vara svårt med många relationer och det legitimerar att man gör mycket själv. Man ska dock inte vara rädd för att be om råd och stöd vid vissa tillfällen. Det får inte bli så att man undviker vissa aktiviteter bara för att man känner att man inte behärskar dem till hundra procent utan att man tar tillfället i akt att använda sig av varandras kompetenser. Att få stöd uppifrån, är enligt respondenterna ganska svårt och stödet uppifrån tolkar vi som att det handlar om politiker och ansvariga tjänstemän. Specialpedagogik i praktiken hjälper individen att utvecklas utifrån sina förutsättningar och språklig mångfald är ett verktyg som man använder sig av för att nå alla elever. Våra tankar kring språklig mångfald och specialpedagogik blev verifierade i samtalen med respondenterna. Sambandet är självklart, men det är svårt att definiera det i ord. Respondenterna uttryckte dock att det var intressant och ”nyttigt” för dem att reflektera kring detta samband.

6. Diskussion

I detta avsnitt genomförs en diskussion där delar av teorin möter sin motsvarighet i resultat delen och vi analyserar och diskuterar om det finns något samband mellan dessa. I diskussionen kommer vi att koppla tillbaka till vårt syfte och vår problemprecisering och även reflektera kring vår forskningsmetod. Avslutningsvis diskuteras genomförandet och tillförlitligheten i vår undersökning.

6.1 Specialpedagogik

Dagens läroplan (Lpo -94, 1998) genomsyras av att man som lärare ska utgå från varje elev och att eleven ska få möjlighet att påverka formen för sitt eget lärande. Syftet med vårt arbete har varit att ta reda på om specialpedagoger/speciallärare ser något samband mellan specialpedagogik och språklig mångfald. Som Maltén (2002) säger, har läraren ett ansvar att väcka elevernas lust att lära, att skapa nyfikenhet och att få eleven att lära sig i sin egen takt (s.73-74). I vår undersökning resonerade samtliga respondenter på liknande sätt där specialpedagogik handlar om att möta eleverna på deras nivå och att det ska vara ett lustfyllt lärande. Teoridelen och vår undersökning bekräftar det vi själva tycker, nämligen att lärandet ska vara individualiserat och lustfyllt.

Redan innan vi påbörjat vår undersökning såg vi ett samband mellan språklig mångfald och specialpedagogik. Vi utgick ifrån att man i specialpedagogik arbetar med att fånga varje enskild elevs förmåga och intresse och utgå därifrån. För oss blev därmed språklig mångfald ett redskap att använda i undervisningen. Detta bekräftade respondenterna ute på fältet. Fördelen med att arbeta som specialpedagog är att man arbetar mer med den enskilda eleven och man har möjlighet att göra inläringen mer individanpassad det vill säga att man använder sig av en mer riktad pedagogik. Respondenterna uttryckte att detta arbetssätt försvåras på grund av stora klasser med många elever och få lärare.

Det som förvånade oss var att flera av respondenterna inte kunde definiera med ord vad specialpedagogik är för dem. Enligt de respondenter som vi intervjuat kommer vi aldrig att klara oss utan specialpedagoger i skolan, men respondenterna säger även att det är viktigt att man inför mer specialpedagogik i lärarutbildningen för att minska specialpedagogernas insatser. Detta bekräftar Vernersson (2002: 11) som tycker att alla som arbetar med barn/ungdomar borde få grundläggande kunskaper om specialpedagogik och bemötande. Specialpedagogerna tror att denna kategori alltid kommer att behövas och att det inte går att rationalisera bort den. Vi tror inte heller att man kan rationalisera bort specialpedagogerna helt och hållet men vissa insatser som specialpedagoger gör idag skulle troligtvis läraren själv klara av att göra. Men för detta krävs goda förkunskaper i språklig mångfald. De respondenter vi pratade med menar att specialpedagogik handlar om att möta varje elev. Det kan jämföras med att en lärares uppdrag handlar om att individualisera därför tror vi att om man får mer

kunskap om specialpedagogik kan man också individualisera på ett bättre sätt. Det blir inte bara individualisering via individuella läxor utan det handlar om att tillåta eleverna vara olika och acceptera att de lär på olika sätt. Vår stora utmaning som lärare blir att hitta inlärningsstrategier för att nå alla elever. Vi tycker det är viktigt att hitta inlärningskanalen för en specifik elev. Marie Sandell (2004) har skrivit en bra bok för grundskolans lärare som heter *Lära sig kan alla! – men inte på samma sätt och inte på samma dag*. Denna bok tar upp modeller för tänkande och lärande på ett enkelt och lättförståeligt sätt och har rikliga exempel ges på hur man kan integrera dem, dels i det praktiska klassrumsarbetet, dels i ett eventuellt portfolioarbete. Boken tar, förutom Gardner som vi beskrivit tidigare, upp: *Edward de Bonos* ”Sex tänkande hattar” som är ett sätt att fokusera och rikta tänkandet, i stället för att tänka på allt samtidigt. De sex olika färgade hattarna representerar sex olika tankesätt. *Benjamin Blooms* ”Blooms Taxonomi” hjälper dig och eleverna att ställa frågor och formulera arbetsuppgifter, som medvetet stimulerar och utmanar elevernas tänkande på alla nivåer, från fakta till värdering. *Grafiska modeller* visualiserar tankar och viktig information och fakta. I boken presenteras bl.a. Venn-diagram (ett sätt att analysera likheter och skillnader) och tankekarta (mind map). Till boken finns affischer med Gardners intelligenser och även kopieringunderlag som omfattar sammanställningar och arbetsuppgifter.

Respondenterna uttrycker att specialläraren har mer kompetens inom till exempel läs och skrivinlärningsprocessen. Vernersson (2002) skriver att det är felaktigt att använda speciallärare och specialpedagog synonymt (s.21). De lärare som har speciallärarutbildning arbetar mer traditionellt med att ta ut elever ur klassrummet och arbeta intensivt (ungefär 20 minuter) under en tidsbegränsad period. Under denna period arbetar de med det ämnet som eleven för tillfället behöver extra stöd i. Våra tankar kring detta är att det ”traditionella” arbetssättet innebär att man ofta utgår från det eleven har svårt för, fokuserar på problemet, istället för att utgå från elevens starka sidor. I boken *Specialpedagogik i ett inkluderande perspektiv* (2002: 15-16) bekräftar författaren att synen på eleven förr var att elevens problem berodde på eleven själv och fokus låg på just svårigheterna hos eleven. Vi tror att det finns elever som behöver gå ifrån och arbeta enskilt men vi tror också att man som lärare kan möta fler elever och utgå från varje individs starka sidor. Detta kräver kunskap kring de olika inlärningskanalerna och kunskap om olika inlärningsstrategier (s.35).

6.2 Språklig mångfald och vikten av att man arbetar i arbetslag.

Begreppet språklig mångfald, som vi beskriver i kapitel 2.6, är för oss ett verktyg att använda sig av i mötet med olika elever. Under vår lärarutbildning har vi stött på detta begrepp ofta och vi tycker att begreppet är brett och innefattar väldigt mycket. Vi tolkar språklig mångfald som ett redskap att arbeta med och det finns oerhört stor variation i detta uttryck. Specialpedagogik och språklig mångfald har för oss en naturlig koppling eftersom det handlar om att hitta strategier för varje enskild elev oavsett om eleven har funktionshinder eller ej.

I det introduktionsbrev som vi skickade ut förklarade vi vad språklig mångfald betyder för oss. Trots detta var det ungefär hälften av respondenterna som uttryckte att de inte förstod eller hade mött begreppet förut. En av respondenterna tolkade begreppet som att det handlar om olika språk och kulturer. Detta fick oss att fundera över om vi eventuellt kunde ha skrivit en tydligare definition på vad språklig mångfald är för oss. Vi fick förtydliga, innan vi påbörjade intervjun, för några respondenter vad vi menar med detta begrepp. Därefter kunde de själva uttrycka hur de tolkar språklig mångfald. Alla respondenterna uttryckte att det handlar om att använda alla våra olika sinnen men kunde inte beskriva hur man ska gå tillväga. Vi tror att lärarna utgår från att ämnena i skolan till stor del är teoretiska, då anser de att även undervisningen bör vara teoretisk. Det vi menar med teoretisk undervisning är när fokus ligger på läsning och skrivning och när man glömmer bort att det finns andra inlärningssätt. Vernersson (2002: 35) uttrycker att det är svårt för de elever som har en auditiv eller kanske kinestetisk inlärningsstil att få tillräckligt med stöd och hjälp i sitt lärande. En respondent uttryckte att det är lättare att se de yngre eleverna som enskilda individer och när de blir äldre blir de istället en del av gruppen, det vill säga den enskilda individen försvinner. Vi tror att det handlar om att lärarna inte vågar och har inte kunskap att sig av de kreativa ämnena. Inläringen i skolan måste innehålla lek, fantasi och engagemang. Björkvold (1991) är en av de stora förespråkarna för detta och han menar att vi som lärare måste ge eleverna möjlighet att arbeta med alla olika uttryckssätt som finns. Det är även intressant att se att det finns kända forskare och pedagoger som uttryckt att det är av stor vikt att vi som lärare vågar använda oss av och har kunskap om olika pedagogiska strategier, detta för att vi ska kunna möta alla elever (Wehner – Godée, 2000).

Vi själva fastnade för Reggio Emilia (Wallin, 1996) och Bifrostpedagogiken (Johansen Abildtrup & Rathe, 1999) som båda är pedagogiska metoder som utgår från att barn föds som forskare och i skolan tar man tillvara på varje enskild elevs kompetens. Dessa pedagogiska metoder är något som vi varmt förespråkar. Man behöver nödvändigtvis inte följa innehållet i de pedagogiska metoderna till punkt och pricka utan som lärare plockar vi de delar som vi anser är bra och som passar för de elever vi arbetar med. Vi anser att man i skolan måste våga ”mixa” pedagogiska metoder med varandra. Som lärare måste vi vara medvetna om att eleverna lär av oss och vi lärare lär hela tiden nytt av dem, det är ett givande och tagande (Jonstoj & Tolgraven, 2001). Detta handlar också om att använda sig av varandras kompetenser i arbetslagen. Vi diskuterade med respondenterna om vikten av att ha någon eller några att dela sina tankar, funderingar och idéer med. Alla tycker att det är viktigt att ha någon som man kan diskutera med. En respondent arbetar helt själv och hon uttryckte att det är svårt att inte ha någon som man kan använda som bollplank. Det är viktigt för respondenterna att träffa människor inom samma yrkeskår. Bland respondenterna fanns det de som tycker att det är svårt att få stöd och gehör från chefer, politiker och tjänstemän. Vi drar paralleller med lärare som ofta får arbeta under stor press och indragningar av framför allt tjänster. Vi tror i alla fall att man skulle kunna använda varandras kompetenser mycket mer ute på skolorna. Vi är införstådda med att inte alla elever klarar av alltför många vuxenkontakter och då är det viktigt att man som lärare vågar använda sig av så många uttryckssätt som möjligt (Kennedy, 2001).

Det som Gardner (2000) kallar mångfald är att vi som lärare måste vara medvetna om att elever lär på olika sätt och det innebär att vi måste ha olika strategier för att kunna möta alla barn. Vi tycker att man borde ha obligatoriska tester i skolan för att ta reda på hur eleverna lär bäst det vill säga om de lär auditivt, visuellt eller till exempel kinestetiskt och utifrån resultatet individualisera undervisningen. Som lärare kanske man lär bäst auditivt och då är nog risken stor att det är på det viset man lär ut och då glömmar man bort de elever som lär bäst till exempel visuellt eller kinestetiskt (Sandell 2004). Har man från början gjort ett test (diagnos) är det lättare att anpassa och ta hänsyn till de olika eleverna. Alla respondenterna var överens om att, om man inte är säker på vilka stödinsatser man ska sätta in så måste man göra test på eleven. Det kan till exempel vara ett test som visar om eleven lär bäst visuellt, kinestetiskt eller kanske auditivt. Man måste också försöka utgå från vad eleven är intresserad

av, bra på, till exempel allt från bowling till insekter. Alla respondenterna uttryckte och det tycker även vi att det är viktigt att undervisningen i skolan är rolig och lustfylld, detta säger även Björkvold (1991), Piaget och Vygotskij (Williams, 2000).

6.3 Skillnad i att arbeta med språklig mångfald i grundskola jämfört med i särskola

Den största skillnaden mellan särskolan och grundskolan som vi upplever är att på särskolan arbetar lärarna och specialpedagogerna mer tillsammans. Detta beror troligtvis på att lärarna själva har någon form av specialpedagogisk utbildning. Specialpedagogen används som bollplank och kan i sin yrkesroll gå in i klasserna och objektivet titta och ge förslag på åtgärder som bör göras. Vår uppfattning är att lärarna på särskolan uppfattar handledning av specialpedagogen som positivt, och ser ingen konkurrens i det. Lärare i grundskolan kan ibland uppfatta handledning som kritik enligt respondenterna. Några av respondenterna uttryckte att det finns lärare som arbetat i många år och som inte förstår varför någon annan ska komma och ha åsikter om hans/hennes undervisning. Det handlar fortfarande idag om att eleven ska anpassa sig till skolan istället för att anpassa skolan efter eleven (Verneresson, 2002: 56). Vi skulle önska att särskolans pedagogiska förhållningssätt och tankesätt fick större utrymme inom grundskolan. De lärare som arbetar inom särskola klarar av och måste individualisera och vi tror att man inom grundskolan klarar av att individualisera om man får mer kunskap om olika inlärningsstrategier.

6.4 Samband mellan specialpedagogik och språklig mångfald

Alla respondenterna uttryckte att det är självklart att det finns ett samband mellan specialpedagogik och språklig mångfald, men de kunde inte sätta ord på vad det var. Det gemensamma i respondenternas svar är att man som lärare ska utgå från elevens starka sidor och arbeta utifrån det. Vi anser att språklig mångfald i detta arbete blir ett verktyg att använda sig av. Det var intressant att sambandet var självklart, men att det inte var lika självklart att sätta ord på det. Respondenterna menar att det handlar om en helhetssyn på eleverna. För oss var respondenternas svar en bekräftelse på det vi sett innan vi påbörjade vår undersökning och det blev även en bekräftelse på vårt syfte. Troligtvis har vi lättare att definiera sambandet eftersom vi fått mycket kunskap utifrån litteraturen och observationer ute på fältet. Vi tycker att Björkvolds definition av språklig mångfald är något som alla lärare borde ta del av. Just att

vägen till kunskap går genom alla olika uttrycksätt som finns och att vi människor är alla olika och lär på olika sätt. Som lärare måste vi våga använda fantasin och bjuda på oss själva. Vi är föredöme för barnen och de lär av oss precis som vi lär av dem. Detta är sett ur ett sociokulturellt perspektiv (Williams, 2000). Vi valde även att använda Gardner som en av våra utgångspunkter eftersom han baserar sin teori utifrån att människan har olika intelligenser. För oss är det självklart att människan lär på olika sätt och Gardner bekräftar hur viktigt det är att ge eleverna rätt utgångspunkt och rätt förutsättningar. Respondenterna sa, att det är viktigt att få en helhetssyn på alla elever och hitta rätt form för inläring. Hittar man inte rätt inlärningsstil så får man gå tillbaka och se hur man har gjort tidigare och utgå därifrån. Eleven måste känna att han/hon duger. Vi håller med Gardner om att kunskapen blir mer varaktig om eleven får kunskap med hjälp av språklig mångfald (Gardner, 2000). Eftersom vi vill belysa några av pedagogikerna som utgår från Gardners teori och som arbetar med de olika sinnen valde vi Bifrostpedagogiken och Reggio Emilia. Båda dessa pedagogiska metoder utgår från att elever lär sig av att utforska och uppleva. Vi tror på detta arbetssätt eftersom det ger eleverna möjlighet att påverka sitt eget lärande. I Reggio Emilia talar man om att ett barn har hundra språk, men berövas nittionio och att det är vårt ansvar att ge eleverna en kreativ och lustfylld lärandemiljö. Både Bifrost och Reggio Emiliapedagogiken bekräftar våra egna teorier och tankar kring lärande och vi tycker att det är pedagogiska metoder som fler skolor borde utgå från. Som lärare är vi alltid i en lärande process och det är vårt ansvar att vara medvetna och uppdaterade på det som händer inom forskning och vetenskap. Detta för att kunna vara förebilder och kunna ge eleverna något nytt samtidigt som vi själva lär nytt (Jonstoj & Tolgraven, 2001). Vi anser också att det borde vara obligatoriskt att läsa någon kurs specialpedagogik eller att specialpedagogik bör ingå mer i lärarutbildningen. Alla som arbetar med barn/ungdomar behöver få en inblick i hur man bör bemöta eleverna och även få kunskap i att använda sig av språklig mångfald i undervisningen.

6.5 Metoddiskussion

Det som gett oss mycket är litteraturen som visade sig vara oerhört givande och intressant. Många av de böcker vi utgått från innehåller många praktiska tips och förslag på hur man som lärare kan arbeta för att kunna möta alla elever. Böckerna ger en inblick i hur vi kan ta reda på vilka olika inlärningsstrategier det finns och bekräftar vikten av att fånga eleverna och ge dem

rätt förutsättningar. Detta bekräftas även av Piaget och Vygotskijs syn vilket vi pekat på i teoridelen (Williams, 2000).

Vår undersökning är byggd på ett begränsat antal respondenter i ett begränsat geografiskt område, vilket ger undersökningen låg generaliserbarhet enligt Kvale (1997). Det som gjorde att vi valde att använda oss av en begränsad grupp var främst tidsaspekten. Vi anser att vi trots allt fått bekräftelse på det som vi sett innan vi påbörjade undersökningen, nämligen att specialpedagoger använder sig av språklig mångfald. Urvalet av respondenter var ett lätt val för oss eftersom vi utgick från det vi sett ute på fältet nämligen att specialpedagoger använder sig av språklig mångfald i sitt arbete. Vi valde att överlämna intervjufrågorna i förväg till respondenterna med förhoppningen att få mer reflekterande svar (Patel & Davidson, 2003). Respondenterna hade även möjlighet att ställa frågor eller få ett eventuellt förtydligande om något var oklart när vi tog personlig kontakt med dem. Vårt val av antalet respondenter grundade sig i att vi tänkte komplettera med ytterligare respondenter om materialet visade sig vara otillräckligt. Vi såg redan efter hälften av intervjuerna att ett visst mönster urskiljde sig, respondenterna svarade på liknande sätt på frågorna vilket gjorde att vi nöjde oss med tolv respondenter. Vi hoppas att denna studie kan skapa underlag för diskussioner på skolorna om elevers olika inlärningsstrategier. Förhoppningsvis får läsaren inspiration till att söka mer kunskap om specialpedagogik och språklig mångfald. Från början hade vi ambitionen att få respondenterna att bildligt beskriva sitt arbetssätt, men eftersom mer än hälften inte gjort någon beskrivning blev det svårt att sammanställa det. I efterhand inser vi att det blev en alltför svårdefinierad uppgift det vill säga att respondenterna inte förstod vad uppgiften innebar. Tolkningen blev ganska olika i de fem beskrivningar vi fick och dem har vi bifogat som bilaga (nr.3).

7. Sammanfattning

Syftet med detta arbete är att ta reda på om tolv specialpedagoger ser något samband mellan specialpedagogik och språklig mångfald och om de är medvetna om att de använder sig av språklig mångfald i sitt arbete. I vår undersökning utgår vi från litteratur, från observationer som vi tidigare gjort under vår utbildning och från en av specialpedagogikens huvuduppgifter som är att sätta eleven i centrum. Därifrån kopplar vi till Björkvold och hans definition av

språklig mångfald som är att människan behöver olika uttryckssätt, till exempel dans, drama, musik, litteratur och humor för att kunna tillägna sig kunskap. För att ytterligare belysa vikten av att individualisera, försöka tillgodose och utgå från varje enskild elevs behov belyser vi även Lpo –94 där vårt, lärarnas uppdrag, ansvar och skyldighet är att variera undervisningen och i barnkonventionens artikel 29 syftar man till att man ska ta hänsyn till att elever är olika och därför anpassa undervisningen efter elevernas behov. I Salamancadeklarationens andra artikel står det om alla barns rätt till undervisning och vikten av mångfald i undervisningen.

Teoridelen beskriver Piagets och Vygotskijs teori om miljöns betydelse för barns lärande och i vilka situationer som barn lär bäst. Här framkommer hur viktigt det är att anpassa undervisningen efter eleverna och även vikten av att det ska vara ett lustfyllt lärande. Därefter tar vi upp tre perspektiv på lärande, där synen på lärande är det centrala. Det gemensamma är att lärande sker i social samvaro med andra och lärande sker när en människa upplever saker. Vidare beskriver vi läroplanen där det står att alla som arbetar inom skolans värld måste utgå från elevens förutsättningar. Vi fortsätter med att belysa särskolans läroplan som är väldigt tydlig i sina mål för vad eleverna ska uppnå. Det är mål som handlar om social samvaro och kommunikation och som visar på vikten av att använda sig av språklig mångfald för att uppnå dem. För att få mer kunskap om specialpedagogik ger vi en liten historisk bakgrund. Där beskriver vi hur synen har varit på de människor som var lite ”annorlunda” och fram till den punkt då man började tala om att handikapp är något som uppstår när samhället inte är tillräckligt förberett för olikheter. Därefter övergår vi till att skriva om vad specialpedagogik är. För att väva samman och visa på att det finns en röd tråd mellan specialpedagogik och språklig mångfald beskriver vi Howard Gardners teori om att människan består av åtta eventuellt nio intelligenser. Han belyser vikten av att ta hänsyn till att vi är olika och därmed måste vi använda oss av språklig mångfald i undervisningen om vi vill nå alla elever. Vi belyser Gardner nästan enbart utifrån en positiv aspekt och tar bara upp några nackdelar som rör hans teori. Språklig mångfald fördjupar vi oss i med utgångspunkt från Björkvolds *Den musiska människan (1991)*. Bifrost och Reggio Emilia pedagogikerna utgår båda från att elever lär genom att utforska och uppleva och är exempel på pedagogiska metoder som använder sig av språklig mångfald. Teoridelen avslutas med en genomgång om hur vår hjärna fungerar och vi utgår från boken *Inläring på elevers villkor (2003)* där författarna trycker på att ett positivt inlärningsklimat ökar inlärningsmöjligheterna.

Avsikten med vår problemprecisering är att få respondenterna att förklara vad specialpedagogik och vad språklig mångfald betyder för dem. Vi vill även ta reda på om respondenterna ser något samband mellan specialpedagogik och språklig mångfald. I undersökningen analyserar vi om det är någon skillnad på att arbeta med språklig mångfald i grundskolan jämfört med i särskolan

Undersökningen omfattar intervjuer med tolv specialpedagoger/speciallärare som arbetar i två kommuner. Den kvalitativa intervjun användes i undersökningen i syfte att få en mer varierad och djupare förståelse för respondenternas åsikter och tankar och därigenom belysa respondenternas livsvärld. Utgångspunkten för intervjuerna var semistrukturerade frågor som respondenterna erhöll samtidigt med det brev som förklarade syftet med undersökningen. I brevet fanns även en definition på vad språklig mångfald är. För att underlätta våra analyser av intervjuerna och för att lättare kunna analysera de följdfrågor som vi ställde använde vi bandspelare och spelade in intervjuerna. I analysen av resultatet har ambitionen varit att se om det finns variation i respondenternas svar eller om de har likvärdiga åsikter om de aktuella frågorna.

Resultatet vi kom fram till i vår undersökning är att respondenterna ser en tydlig koppling mellan specialpedagogik och språklig mångfald, men de har svårt att definiera sambandet. Variationen i de svar vi fick var liten och respondenterna var ense i mycket. Specialpedagogik är en mer riktad och precis pedagogik och språklig mångfald är olika uttryckssätt som man kan använda sig av i undervisning. Respondenterna hade svårt att se att de själva arbetar med språklig mångfald, men under samtalet kunde de se att de arbetar ofta och mycket med detta. Den stora skillnaden som vi sett är att i särskolan syns det mer konkret att man arbetar med språklig mångfald och respondenterna där var mer medvetna om vad det innebär.

I detta arbete framgår det att det finns ett samband mellan språklig mångfald och specialpedagogik och detta ser även specialpedagogerna på fältet. Kritiken i undersökningen är att man använder varandras kompetenser alltför sällan. Respondenterna i detta arbete visar att de har en förståelse för att elever är olika och lär på olika sätt, men fortfarande finns det alltför lite kunskap kring de olika inlärningsstilar som finns.

Slutord

Hela kroppen behövs
Ögonen kan se och öronen kan höra med
Händer vet bäst hur det är att röra.
Huden vet bäst när någon är nära,
Hela kroppen behövs för att lära.

Hjärnan kan tänka och kanske förstå,
Men benen vet bäst hur det är att gå.
Ryggen vet bäst hur det känns att bära,
Hela kroppen behövs för att lära.

Om vi ska lära oss nått om vår jord,
Räcker det inte med ord.
Vi måste få komma den nära,
Hela kroppen behövs för att lära.

Källa: okänd författare, publicerat i Fritidpedagogen nr 6 1993

Referenser

- Atterström, H & Person R. S. (2000). *Brister och olikheter? : Specialpedagogik på alternativa grundvalar*. Lund: Studentlitteratur. ISBN 91-44-01286-7
- Björkvold, J-R, (1991). *Den musiska människan*. Stockholm: Runa förlag. ISBN 91-88298-04-3
- Björkvold, J-R, (1998). *Sköldpaddans sång*. Stockholm: Runa förlag. ISBN 91-88298-40-x.
- Boström, L., & Wallenberg, H, (2003). *Inläring på elevernas villkor*. Jönköping: Brain Books. ISBN 91-88410-61-7
- Egerbladh, T, & Tiller, T (1998). *Forskning i skolans vardag*. Lund: Studentlitteratur. ISBN 91-44-48911-0
- Gardner Howard (2000). *Den bildade människan*. Jönköping: Brain Books ISBN 91-89250-36-2
- Gedin & Sjöblom, (1995). *Från Frøbels gåvor till Reggios regnbåge*. Bonnier utbildning AB ISBN 91-622-0899-3
- Hägglund, K. & Fredin, K. (2001). *Dramabok*. Liber utbildning. ISBN 91-47-05068-3
- Johansen Abildtrup, B., A-L Rathe & J. Rathe (1999). *Möjligheternas barn i möjligheternas skola*. Stockholm: utbildningsradio. ISBN 91-26-96650-6
- Jonstojj, T. & Tolgraven, Å. (2001). *Hundra sätt att tänka. Om Reggio Emilias pedagogiska filosofi*. Stockholm, UR Kundtjänst. ISBN 91-25-01108-1
- Kadesjö, B. (2002). *Barn med koncentrationssvårigheter*. Stockholm: Liber. ISBN 91-47-04993-6
- Kennedy, B (2001). *Glasfåglar i molnen*. Stockholm: HLS förlag. ISBN 91-7656-451-7
- Kvale, S. (1997). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur ISBN 91-44-00185-1

- Nilholm, C. (2003) *Perspektiv på specialpedagogik*. Lund: Studentlitteratur. ISBN 91-44-02939-x
- Madsen, P. & Thestrup, M (2004). *Oj, vad jag kan – och du också!* Jönköping: Brain Books. ISBN 91-89250-77-x
- Maltén, A (2002). *Hjärnan och pedagogiken – ett samspel*. Lund: Studentlitteratur. ISBN 91-44-04066-0
- Marton, F. & Booth, S. (2000). *Om lärande*. Lund: Studentlitteratur. ISBN 91-44-00893-7
- Moe, B. (1999). *Sinnen i samspel – barn upplever och lär*. Lund: Gothia. ISBN 91-7205-210-4
- Persson, B. (2001). *Elevers olikheter och specialpedagogisk kunskap*. Stockholm: Liber. ISBN 91-47-05109-4
- Patel, R & Davidson, B. (2003). *Forskningsmetodikens grunder. Att planera, genomföra och rapportera en undersökning*. Lund: Studentlitteratur. ISBN 91-44-02288-3
- Rottböll, G. & Milde, J. (2000). *Hallå, tala, berätta, rappa*. Stockholm: Rabén och Sjögren ISBN 91-29-64868-8
- Sandell, M (2004). *Lära sig kan alla! – men inte på samma sätt och inte på samma dag* Gothia AB. ISBN 91-7205-415-8
- Skolverket, (2001). *Elever i behov av särskilt stöd: en temabild*. Stockholm: Liber Distribution. ISBN 91-88373-91-6
- Skolverket, (1999). *Överenskommet! Fem internationella överenskommelser som ligger till grund för de nya läroplanerna*. Stockholm: Liber. ISBN 91-89313-67-4
- Utbildningsdepartementet, (1998). *Läroplan för det obligatoriska skolväsendet, förskoleklassen och fritidshemmet - Lpo 94 (obs! reviderade Lpo 94)* Stockholm: Skolverket och Fritzes ISBN 91-38-31413-4

Wallin, K. (1996). *Reggio Emilia och de hundra språken*. Stockholm: Liber utbildning. ISBN 91-634-1638-7

Wehner-Godée, C (2000). *Att fånga lärandet*. Stockholm: Liber. ISBN 91-47-0492-1

Vernersson, I-L (2002). *Specialpedagogik i ett inkluderande perspektiv*. Lund: Studentlitteratur. ISBN 91-44-02670-6

Williams, P., Sheridan, S & Pramling Samuelsson, I. (2000). *Barns samlärande: en forskningsöversikt*. Stockholm: Liber. ISBN 91-89314-12-3

www.skolverket.se/friskolor 2004-10-05

[http://www.vxu.se/\(print\)/presscenter/textarkiv/bengt_persson_iped.html](http://www.vxu.se/(print)/presscenter/textarkiv/bengt_persson_iped.html) 2004-09-28

Anteckningar från föreläsning av Göran Horneman skrivet av Leg. Psykolog Richard Nordholm, Elevhälsan, Östergatan 26, 262 31 Ängelholm 2003-10-09

Tvärtom, det är hundra som finns

Ett barn
är gjort av hundra.

Barnet har hundra språk
hundra händer
hundra tankar
hundra sätt att tänka
att leka och tala på
hundra alltid hundra
sätt att lyssna
att förundras, att tycka om
hundra lustar
att sjunga och förstå
hundra världar
att upptäcka
hundra världar
att uppfinna
hundra världar
att drömma fram.

Ett barn har hundra språk
(och därtill hundra hundra hundra)
men berövas nittionio.
Skolan och kulturen
skiljer huvudet från kroppen.

Man ber barn:
att tänka utan händer
att handla utan huvud
att lyssna men inte tala
att begripa utan glädjen i
att hänföras och överraskas
annat än till påsk och jul.

Man ber dem:
att bara upptäcka den värld som redan
finns
och av alla hundra
berövar man dem nittionio.

Man säger dem:
att leken och arbetet
det verkliga och det inbillade
vetenskapen och fantasin
himlen och jorden
förnuftet och drömmarna
är företeelser
som inte hänger ihop.

Man säger dem
att det inte finns hundra.
Men barnet säger:
tvärtom, det är hundra som finns.

LORIS MALAGUZZI

Hej!

Vi är två studenter, Mirjam Wallin och Annika Davidson, som läser på den nya lärarutbildningen i Kristianstad. Den här terminen ska vi skriva en C-uppsats och syftet med vår uppsats är att ta reda på om det finns något samband mellan "Språklig mångfald" och specialpedagogik. Finns det något samband mellan dessa?

Språklig mångfald eller som Jon-Roar Bjørkvold säger i "Den musiska människan" att nycklarna till kunskap går igenom musik, dans, humor, litteratur som berör, teater, skapande lek med form och färg. Detta måste vi nämligen veta: "utan musisk förmedlingskraft kommer ingen lärare att lyckas, inte ens om utbildningsbeviset från lärarutbildningen är fyllt till bredden av ämneskunskaper och högsta betyg i lärarskicklighet". Även Howard Gardner menar på att det finns åtta olika startpunkter för att introducera ett nytt ämne. Dessa består av berättande-, numeriska (siffror & numeriska relationer), logiska, existentiella grundläggande-, estetiska, konkreta och sociala startpunkter. Gardner menar, för att nå alla elever behöver man olika former av tillvägagångssätt. **Kunskap ska vara roligt.**

Vi ber nu dig, som arbetar som specialpedagog, att delta i vår studie. Din medverkan är oerhört betydelsefull för oss. Vi vet att det är mycket att göra ute på fältet men hoppas på att ni vill ta er tid att fundera över våra intervjufrågor som vi skickar med som en bilaga. Vi skulle också vilja att ni bildligt beskriver ert pedagogiska arbete. Vilka teorier och tankar grundar ni ert arbete på? I vårt arbete kommer vi inte att röja er identitet utan alla är anonyma. Alla C-uppsatser arkiveras på högskolan i Kristianstad. Finns det önskemål om att ta del av resultatet går detta att tillgodose.

Har ni några frågor angående undersökningen så hör av er till,

Mirjam Wallin telefon 0435-532 93 eller Annika Davidson telefon 0435-460 726

På förhand tack för din medverkan!

Åsljunga/Örkelljunga augusti 2004

Vänliga Hälsningar

Mirjam Wallin

Annika Davidson

Intervjufrågor till specialpedagoger:

- Kön
- Ålder
- Grund- och påbyggnadsutbildning
- Hur länge har du arbetat som specialpedagog?
- Hur länge har du arbetat vid nuvarande skola?
- Vad är specialpedagogik?
- Vad betyder språklig mångfald för dig?
- Hur arbetar du? Ge en bildlig beskrivning på papper och förklara vilka teorier och tankar som ligger bakom.
- Använder du dig av språklig mångfald? Varför/varför inte?
- Ser du någon skillnad på ”vanlig” skolpedagogik och specialpedagogik? Vari ligger skillnaden?
- Ser du något samband mellan specialpedagogik och språklig mångfald?
- Använder sig lärarna av språklig mångfald i klassrummet?
- Diskuterar ni begreppet språklig mångfald på skolan?
- Tror du att man kan fånga fler elever genom att använda sig av språklig mångfald?
- Tror du att man skulle klara sig utan tillgång till specialpedagog om alla blivande lärare får det i sin utbildning?

Resultat av bildlig beskrivning

Det som var svårast för respondenterna var att beskriva hur de själva använder språklig mångfald i sin undervisning och i vilken utsträckning de använder det. Vi bad också respondenterna att beskriva sitt arbete bildligt. Fem av tolv respondenter lämnade en bildlig beskrivning. Resterande sju tyckte att det var svårt att förstå vad vi menar med en bildlig beskrivning. De fem som lämnat en beskrivning har gjort det i form av en mind map. Här nedan kommer en punktad sammanfattning av de fem bildliga beskrivningarna

- En respondent som arbetar i samundervisningsgrupp, utgick från ett ämne och beskrev hur hon på olika sätt bearbetar ett specifikt ämne. Utifrån bilden framgår det att hon arbetar med färg och form, läsning, faktasökning, fotografering, uteaktivitet, skriva texter och matematik.
- En respondent som arbetar i grundskolan, utgick ifrån sina tankar om vad specialpedagogik är för henne och vad hon utgår ifrån. Där beskriver hon vikten av att öka självförtroendet hos eleven och få dem att känna att de lyckas. Man måste mäta eleverna med tålmod och ge dem trygghet samtidigt som man måste veta hur mycket man kan förvänta sig av varje enskild elev. Hon säger också att inläring sker bäst om positiva känslor finns med. Man ska anknyta till annat som finns i elevens värld. Det är även viktigt att ha trevligt och mysigt och kunna prata om andra saker än skolan.
- Två respondenter som arbetar i resursteam, utgick från att beskriva sitt arbete som ett uppdrag från skolan. I det arbetet ingår elevvårdskonferens, läs- och skrivutredningar, handledning för skolpersonal, konsultation (ge tips och idéer på åtgärder), observationer, föräldrakontakt samt samarbete med andra specialpedagoger.
- Den femte som har arbetat inom särskolan och nu arbetar med vuxna utvecklingsstörda, utgår från att tillgodose alla sinnen. Det handlar mycket om social träning som till exempel att träffa nya människor, göra studiebesök, diskutera och träna sig i att uttrycka sina åsikter. Hon utgår från varje individs erfarenheter.